

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
17/2016
30. apríl 2016

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

INTELEKTUÁLNA KARIKATÚRA
SA CELKOM VYTRATILA
Strana 4.

TEORETIK NAMIESTO
RÓMSKEHO PRAKTIKA
Strana 5.

ADVOKÁT JÁN CUPER
O ÚNOSE M. KOVÁČA ML.
Strana 6.

ČIŇANIA OŽIVUJÚ
HODVÁBNU CESTU
Strana 8.

PROF. ALBÍN BRUNOVSKÝ
ZOSTÁVA V MYSLIACH
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Medzi Bratislavou a Viedňou premávajú denne desiatky vlakov. Stali sa všednosťou, nevyvolávajú nijakú pozornosť. Každodennosť pre tisíce ľudí na trase Bratislava – Viedeň a späť. Stávalo sa, že premávali iba do Devínskej Novej Vsi. Ľudia tam museli z vlaku zoskakovať z viac ako metrovej výšky, kým vo Viedni ešte pred chvíľou pohodlne nastupovali z nástupišťa na úrovni schodíkov vlaku.

Bolo to dramatické, ba drastické. Z nejakej príčiny, ktorú vám oznámili až vo vlaku z Viedne, rakúska súprava išla po Devínsku, a tam ste museli presadať na slovenskú. Starší boli na štrkovisku nevládni spolu so svojimi kuframi.

Nikto nefrflal. Ved' len prednávkou sa tu nedalo prejsť vôbec. Ako keby si každý spomenul na nepriechodnosť hranice, ktorej tu už niet, vyparila sa. Je tu len nová hranica v zvyklostiach. Rakúsky konduktor prejde a vždy pozdraví a odzdraví; na slovenskej strane sa neraz bez slova objaví v poslednej chvíli, aj keď vlak už vchádza na perón.

Na tejto ceste nie je nič zadarmo. Ale mám ten vlak rád, tú slobodu bez pasu. Osobitne posledný nočný vlak z Viedne. Neraz bol „môj“ vagón plný zrobených žien v strednom veku s obrovitanskými kuframi, vakmi. Znili štavnaté východniarske dialekty. Spoločnosť samé ženy, ale reč bola o pokrývaní striech, výmene dverí, vybavení kúpeľne, kachličkovaní. A o tom, ako dlho treba robiť, aby bol nárok na rakúsku penziu. Utahané, bledé ženy v skromnom oblečení, obťažkané veľikánskou batožinou boli prvé pri dverách. Valili sa von, aby rýchlo prešli do vlaku stojaceho na nástupišti. Bol to vlak na východ – do Humenného. Tam ich budú čakať príbuzní z ich dedín s „motorom“. Nočný vlak z Viedne, nočný rýchlík do Humenného. Veľú slovenskú životaschopnosť obstaráť si chlieb už ktovie koľkej generácie za posledných vyše sto rokov.

Dušan D. KERNÝ

Národná matičná slávnosť prilákala na devínske bralo tisíce návštevníkov Odkaz 180. výročia výletu štúrovcov na Devín

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ, Foto: autor

V sobotu 23. apríla sa v bratislavskej obci Devín stretli matičiari z celého Slovenska. Prišli na tradičné podujatie, ktoré Matica slovenská organizuje pod staroslávny hradom každý rok na jar. Národná slávnosť na Devíne sa predpoludňom začala slávnostnou svätou omšou a pokračovala bohatým kultúrnym programom. Jeho súčasťou bol aj Folklórny festival Matice slovenskej. Vyvrcholením programu bola dramatizácia výstupu štúrovcov na Devín.

Od deviatej rána sa minulé sobotu začali priestory pod hradom Devín zaplňať dopravnými prostriedkami z celého Slovenska. Desiatky autobusov priviezli na národnú matičnú slávnosť vyše tisíc oficiálne prihlásených účastníkov zo všetkých kútov našej republiky, ale aj hostí zo zahraničia. Ďalšia tisícika ľudí prišla z Bratislavy a okolia. Nálada bola už pred oficiálnym začiatkom podujatia slávnostná a atmosféru nekazili ani obavy z možného dažďa. Napokon sa nebo pridalo k organizátorom a po sporadických kvapkách drobných prehánok sa začalo občas usmievať aj slnko skryté za mrakmi.

■ V ZNAMENÍ JUBILEA

Matica slovenská sa tento rok pri organizácii slávnosti inšpirovala jubilejným 180. výročím výstupu štúrovcov pod vedením Ľudovíta Štúra na náš národný symbol, staroslávny hrad Devín. Podujatie sa oficiálne začalo pri sútoku Dunaja a Moravy, kde zaviala štátna vlajka a vedľa nej aj matičná. Slávnostnú atmosféru zdôrazňovala i prítomnosť jednotky čestnej hradnej stráže v dobových uniformách hurbanovských dobrovoľníkov z revolúcie 1848. Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč v krátkom príhovore pripomenul, že miesto, ktoré bolo niekoľko desaťročí súčasťou železnej opony, symbolizuje našu súčasnú slobodu, čo dokazuje aj pamätník, ku ktorému vedenie Matice položilo veniec na znak úcty k všetkým, ktorí si slobodu a samostatnosť Slovenska nemohli užiť.

Potom v areáli devínskeho hradu po dlhých a dôkladných prípravách celonárodnej slávnosti na pamätnom a historicky jedinečnom mieste Slovenska sa začal naplňať program národnej slávnosti. Na pódium pod otvoreným nebom sa konala rímskokatolícka svätá omša, ktorú celebraval arcibiskup a metropolit

slovenský Mons. Stanislav Zvolenský. Koncelebrantmi omše boli biskup Mons. František Rábek, Mons. Anton Tyrol a opát Martin Štrbák. Počas omše zazneli viaceré skladby v podaní spevákov z Katedrálneho zboru Dómu sv. Martina v Bratislave.

■ MATIČNÝ FESTIVAL

Popoludní sa začal prvý ročník Folklórneho festivalu Matice slovenskej, zameraného na propagáciu tradičného slovenského folklóru a ľudového umenia. V rámci festivalu vystúpili zástupcovia všet-

kých našich významných folklórnych regiónov, okrem iných súbory a skupiny Podpoľanec, Šumiacan, Pohronci, Kelčovan, Osturňa, Raslavičan, Nemnice, Skaličan, ľudové hudby Dana Damera, Stana Baláža, Ťažká muzika a Trio z Chotára z Terchovej, detský folklórny súbor Matičiarik z Nových Zámkov a viacerí sólisti. Napokon ešte pred ľudovou veselnicou divadelní ochotníci Matice slovenskej z Lipovského Mikuláša uviedli dramatickú spomienku na to, ako si mladí vlastenci okolo Ľ. Štúra v roku 1836 osvojili na Devíne slovenské mená a sľúbili vernosť slovenskému národu. Kultúrnu atmosféru podujatia zdôraznila aj prezentácia ľudových remeselníkov, medzi ktorými nechýbali umeleckí kováči a výrobcovia fújar.

■ ODHADY SA POTVRDILI

Podľa podpredsedu MS a hlavného organizátora slávnosti Jozefa Šimonoviča: „Matica slovenská očakávala návštevnosť niekoľko tisíc Slovákov, čo sa aj naplnilo. Podujatie sme organizovali ako celonárodné stretnutie a pripomenutie si odkazu našich slávnych predkov. V rámci programu nevystúpil žiaden politik, tí predstavitelia politického života, ktorí sa zúčastnili, chápali, že akcia bola apolitická a kultúrna. Bola to slávnosť pre širokú verejnosť a nielen tú matičnú.“

3 OTÁZKY PRE:

Mgr. Evu UŠIAKOVÚ, primátorku mesta Brezová pod Bradlom

Bradlo je maják slovenskej odvahy

• Brezová pod Bradlom a celý región sa dlho a poctivo pripravuje na veľkú udalosť – Spomienku na Milana Rastislava Štefánika. Aké miesto v hierarchii hodnôt má odkaz Štefánika u vašich občanov?

Generál Milan Rastislav Štefánik nám zanechal obrovské dielo a pre nás jeho rodákov je fascinujúce, čo všetko za svojho krátkeho života vykonal. Je najväčšou slovenskou osobnosťou 20. storočia, jednou z najvýznamnejších postáv aj spoločnej česko-slovenskej histórie. A pre nás je úžasné, keď pri každej takejto májovej spomienke na neho a najmä na jeho činy ožívajú zároveň aj naši predkovia, ktorí ho milovali, v úcte k nemu nás viedli, nech to

boli kňazi, učители, rodičia či ďalší. Je našou povinnosťou odovzdať túto štafetu aj mladej generácii.

• Pre návštevníkov ste pripravili zaujímavý program. Čo všetko v ňom bude?

Množstvo naozaj zaujímavých podujatí. Od otvorenia výstavy fotografií z rekonštrukcie mohyly, cez fakľový pochod, slávnostné služby Božie, kladenie vencov až po samotnú slávnosť. Radi privítame každého návštevníka, ktorému nie je ľahostajný odkaz veľikána, ktorý sníva svoj posledný a večný sen na Bradle. Je to maják slovenskej odvahy. Príďte, presvedčíte sa, že spomienka bude naozaj dôstojná.

• Tretieho mája sa u vás očakáva veľa hostí. Ako máte pripravenú logistiku – parkovanie, služby... a podobne?

Z Brezovej z autobusovej stanice bude premávať kyvadlová doprava, ktorá je uvedená aj na plagáte, parkovanie priamo na Bradle bude zabezpečovať Mestská polícia, aby tak ako aj po minulých rokoch nebol problém s parkovaním. Pre návštevníkov, čo sa týka občerstvenia, je otvorená Strážnica (chata, ktorá má štatút kultúrnej pamiatky a slúžila ako strážnica, preto ten názov) pod mohylou.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK
Foto: autor

V SNN 18/2016
SI PREČITATE

- Vládna koalícia schválila v parlamente Programové vyhlásenie vlády SR 2016 – 2020
- Reportáž z výnimočného matičného podujatia – Národnej slávnosti na Devíne 2016
- Na ochranu nedele ako voľného dňa v týždni bez otvorených obchodov sa názory líšia

Keď sa politici bratříkujú s „podnikateľmi“ a ruka ruku umýva Dvadsať rokov od prezidentovej milosti

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: teraz.sk, TASR

Na podvod za 2,3 milióna dolára, o ktoré prišiel podnik zahraničného obchodu Technopol, sa dávno zabudlo. Veď táto aféra siaha do roku 1991, teda ešte do obdobia spoločného štátu Čechov a Slovákov. Kauzu ukončil prezident republiky Michal Kováč udelením milosti aktérom podvodu. Boli medzi nimi aj jeho syn Michal Kováč ml. a Marián Kočner, ktorý sa zviditeľňuje dodnes. V roku 2006 vtedajší poslanec za KDH Daniel Lipšic označil kabinet Roberta Fica za mafiu friendly, teda za vládu príjemnú pre zločin. Smelé vyhlásenie, za ktorým však nenasledovali nijaké konkrétne činy. Ani potom, keď sa opozícia opäť dostala k moci.

Poslanec NR SR Ján Budaj (OLaNO) považuje práve súčasné obdobie z hľadiska boja s korupciou za prelomové. Pravda, ak bude politická vôľa konať.

■ SIGNAL O BEZTRESTNOSTI

Čo má spoločné kauza Technopol s organizovaným zločinom? Milosťou prezidenta republiky v roku 1996, udelenou účastníkom podvodného konania, bol vyslaný signál, že špekulanti sa nemusia báť. Neboli odsúdení, ale omilostení. Po roku 1998 získali niektorí aktéri kauzy zvláštnu ochranu od Dzurindovej vlády. Tá dokonca Kováča ml. posunula do diplomatických služieb. V roku 1998 sa na verejnosti znova objavil Marián Kočner, a to v súvislosti s kauzou Markiza. Tá zohrala veľkú úlohu pri zmene vlády. Záujem preniknúť do parla-

mentu mal i podnikateľ Jozef Majský, dodnes súdený za podvod na nebankových spoločnostiach BMG Invest a Horizont Slovakia. Sám si netrúfol, no do parlamentu cez stranu SOP dostal svoju vtedajšiu priateľku Dianu Dubovskú, ktorá to neskôr dotiahla na štátnu tajomníčku rezortu diplomacie cez Mečiarove HZDS. Vtedajší predseda SOP Rudolf Schuster sa potom – čuduj sa svete – stal prezidentom. Bývalý komunistický funkcionár.

■ MORÁLNE BAHNO

Vo volebnom období 2002 až 2006 sa už verejne hovorilo o kupovaní poslancov. Známa je aj kauza kupovania novinárov Dzurindovou stranou. Richard Sulík prišiel do politiky tiež z podnikateľského prostredia. V čase voľby generálneho prokurátora SR vzbudila pozornosť jeho snímka –

opäť – s podnikateľom M. Kočnerom. Média potom špekulovali, akú úlohu zohral Kočner v tomto procese. Matovič či B. Kollár sú ďalší podnikatelia, ktorí vstúpili do politiky. Dá sa od nich očakávať, že budú úspešne bojevať s korupciou? S organizovaným zločinom?

■ MAFIA FRIENDLY

Nedávno sa opäť nechal počuť podnikateľ M. Kočner v súvislosti s B. Kollárom a jeho podnikaním. Slovenský podnikatelia sa tvária ako ctihodní páni, čo nie je nič nezvyčajné vo svete biznisu. Napokon, najväčší známy ľudomil a finančný špekulant George Soros zarobil na kadejakých obchodoch obrovské peniaze. V Taliansku tiež dlhodobo ovládal politickú scénu podnikateľský mág Silvio Berlusconi. Nehovoriac o USA. Koniec koncov, aj

M. Kočner je pravidelne aktérom v kauzách politikov. Čim to je?

slovenský prezident má podnikateľskú minulosť.

A začiatok toho všetkého? Keď prezident Michal Kováč udelil milosť na trestné stíhanie. V nej sa konštatovalo: „Uvedenú podvodne vylákanú sumu 2 308 920,- USD od a. s. Technopol Bratislava si rozdelili Rudolf van der Werff, Peter Krylov, Marián Kočner, Martin Syč-Milý a Michal Kováč podľa vopred pripraveného plánu.“ Tým boli na Slovensku položené základy politiky mafia friendly. Lipšic by si to mohol pamätať, aj keď kauza prezidentovej milosti vlastnému synovi bola a dodnes je na Slovensku utajovanou skutočnosťou. Na Michala Kováča ml. vydali nemecké orgány medzinárodný

zatykač. To, čo nasledovalo, pozná verejnosť ako tzv. únos prezidentovho syna do Rakúska. O ňom sa dokonca pripravuje film. Bolo to inak zavlečenie, nie únos. Keďže v kauze Technopol bol Kováč ml. omilostený, v kauze zavlečenia dostali amnestiu všetci ostatní.

Na začiatku bol podvod. Omilostený podvod. Nabaľoval na seba „podnikateľov“, ktorým dnes hovoríme vznešene oligarchovia. Bez súhlasu istých politických kruhov by tu neboli. Dnes sedia v parlamente „spoločníčky“, ktorých zviazanosť s podsvetím sa vyníma na titulných stránkach novín. A neždá sa, že by to niekomu v zákonodarnom zbere prekážalo.

Týždeň rokovaní o vládnom programe

Ján ČERNÝ, mrs

Národná rada Slovenskej republiky v čase uzávierky tohto čísla SNN končila prvý týždeň diskusií o návrhu programového vyhlásenia tretej vlády Roberta Fica. Dialo sa tak v nezvyčajnej atmosfére. Predseda Vlády SR R. Fico a predseda NR SR A. Danko boli niekoľko hodín po operáciách. Premiérovi operovali zrušené žily a šéfovi parlamentu žalúdok. V čase uzávierky tohto vydania ešte parlament vládný program neschválil.

Na úvod svojho vystúpenia v parlamente v závere rokovacieho týždňa povedal predseda Národnej rady Andrej Danko ešte pred svojou hospitalizáciou: „Veľkosť charakteru sa ukazuje vtedy, keď treba niekomu pomôcť.“ Bolo to krátko po tom, ako predstavitelia Národného ústavu srdcových a cievnych chorôb informovali o úspešnom kardiokirurgickom zákroku, ktorému sa premiér Robert Fico v ten deň podrobil.

Program vlády je podľa Andreja Danka výsledkom kompromisov medzi

jednotlivými stranami vládnej koalície. Nesúhlasí s tým, keď túto skutočnosť niektorí členovia opozície spochybňujú.

■ PROGRAM KOMPROMISOV

„V tomto programe nájdete prienik ideí, ústupkov. Ale ďakujem Bohu za to, že som mohol poznať aj človeka, ktorý dokáže byť predsedom strany, smiať sa a je aj inej národnosti. Ďakujem za to, že som mohol v tejto koalícii bližšie spoznať človeka, s ktorým som si v živote nedal kávu, ako je pán Bugár.

Človeka, ktorého som videl trikrát v živote, ako je pán Fico, a človeka, s ktorým som si občas zahral futbal, ako je pán Procházka,“ povedal A. Danko.

Vláda má podľa predsedu parlamentu záujem vytvoriť podmienky na vznik národného leteckého a vodného prepravcu. Tiež zreformovať tajné služby, snahu podporiť kúpeľníctvo či riešiť zákon o strategických podnikoch. Andrej Danko pripomenul ambíciu vládného programu urobiť poriadok so

schránkovými firmami. Ocenil aj zámer vlády tvoriť nové pracovné miesta. Šéfovi parlamentu sa páči aj podpora športu a kultúry.

V kapitole menšinovej politiky vyzdvihol, že „vláda veľmi šikovne hľadá nástroj, ako zabezpečiť financovanie menšín pod kontrolou štátu s mierou zachovania samostatného rozhodovania menšín. Teším sa, že menšiny budú môcť jasne a adresne hovoriť o použití financií.“

■ ČUDNÁ ROZPRAVA

Okrem vládného programu niektorí opoziční poslanci verbálne útočili na svojich koalíčných kolegov. A napokon koalíční a opoziční poslanci svorne útočili proti kolegom z ĽSNS. Diskusia sa týkala aj dohody opozície o tom, že kotlebovci získajú podpredsedov niektorých výborov NR SR, ktoré pripadli opozícii. Napokon sa tak nestalo. Verbálne útoky

a podpisová aktivita lídrov poslancovských tímov, aby ignorovali a nespolupracovali na pôde NR SR s ĽSNS, nevedno, či plnia svoj cieľ. Skôr naopak. Poslanci ĽSNS reagovali pokojne, fundovane. Neútočili na iných kolegov. Napokon tento dojem potvrdil aj nezávislý reportér Českej televízie vo svojom komentári, na ktorého poslanci ĽSNS oproti rozhádaným kolegom z vládnej koalície a ostatnej opozície pôsobili ako slušní členovia parlamentu, ktorí reagujú k téme a neodbočujú do osobných animozít. Je teda otázne, či spoločné potieranie ĽSNS zo strany štandardných politických strán nepomáha v získavaní vyššej podpory ĽSNS medzi Slovákmi.

V čase našej uzávierky SNN poslanci končili v diskusií o návrhu. Je vysoký predpoklad, že vládný program parlamentná koalícia schválí. Programové vyhlásenie vlády SR budeme na stránkach SNN analyzovať.

VŠIMLI SME SI

Práca vraj škodí. Nie, nie je to vtip. Vedci z univerzity v austrálskom meste Melbourne jednoznačne na výskumami potvrdených výsledkoch tvrdia, že ľudia starší ako štyridsať rokov by už v záujme nepoškodzovania si vlastného zdravia nemali pracovať. A ak, tak potom s výrazným obmedzením. Ideálny pomer medzi dĺžkou výkonu práce ľudí starších ako štyridsať rokov a správnu funkciou ich organizmu je vraj tri dni v týždni.

Vek a škodlivá práca

Štúdiu uskutočnili na vzorke troch tisícov mužov a ešte o päťsto viac žien. Podľa zisťovania na vedeckom princípe je teraz už jasné, že práca na čiastočný úväzok udržuje mozog ľudí vo veku nad štyridsať rokov v optimálnom stave a výkone. V tejto vekovej kategórii zamestnancov, navyše pri skrátenom pracovnom týždni na tri dni, nedochádza k vyčerpaniu z prepracovanosti a nevzniká u nich ani stres spojený s pracovnými povinnosťami a podmienkami.

Austrálska univerzita apeluje na krajiny, v ktorých sa uvažuje o posunutí vekovej hranice odchodu do dôchodku, aby hľadali iné riešenia.

Výskum autorizoval Inštitút aplikovanej ekonómie a sociálnych výskumov Univerzity Melbourne. Podrobné a dlhodobé testovanie účastníkov ukázalo, že najlepšie výsledky dosahujú tí z nich, ktorí týždenne pracujú približne dvadsaťpäť hodín.

„Práca je dvojsečná zbraň. Dokáže síce celkom zreteľne stimulovať mozgovú aktivitu, ale súčasne v prípade dlhodobej pracovnej záťaže a pri určitých typoch pracovných úkonov môže spôsobovať únavu a stres. Tie následne spolu narušujú poznávaciu schopnosť mozgu ľudí, ktorí pracujú šesťdesiat hodín týždenne, sú výrazne nižšie ako u tých, ktorí nepracujú napríklad vôbec. K tomuto javu dochádza už pri prekročení hranice štyridsať odpracovaných hodín týždenne.“

Ján ČERNÝ

Ilustračné foto: archív SNN

Direktíva otvorí Schengen pre Ukrajinu ohrozuje našu bezpečnosť Diktát a suverenita štátu

Európska komisia oficiálne predložila Rade Európskej únie a Európskemu parlamentu návrh na zrušenie vízovej povinnosti pre občanov Ukrajiny, ktorí chcú vycestovať do krajín schengenskej zóny na krátkodobý pobyt.

Návrh nadobudne platnosť, ak ho schválí väčšina štátov Európskej únie a europarlament. V tejto súvislosti citujeme oficiálny text zo stránky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, ktorý je určený našim občanom cestujúcim na Ukrajinu.

„Kolegovia z ukrajinskej polície upozorňujú slovenských občanov najmä na pretrvávajúcu kriminalitu súvisiacu s nepriaznivou ekonomickou a sociálnou situáciou. U východných susedov stúpa prevažne majetková kriminalita, a to hlavne bytové, vreckové krádeže a krádeže vecí z motorových vozidiel. Páchatelia sú väčšinou zo sociálne slabších vrstiev, vefakrát ide o mládež a narkomanov. Preto odporúčajú dávať si pozor na osobné veci, doklady a cennosti, nenechávať ich v motorových vozidlách a v ubytovacích zariadeniach. Vozidlo radia uzamknúť aj počas jazdy mestom.“

Pre objektivitu – ukrajinský prezident Petro Porošenko len nedávno vyhlásil: „Výrazne vzrástla úroveň diverznej a teroristickej hrozby.“ Verejne konštatoval, že „prudko stúpol počet jednotlivých druhov prípadov závažnej zločinnosti – najmä proti životu a zdraviu ľudí“. Prezident Porošenko spomínal aj to, že počet krádeží vzrástol o pätnásť percent, a to aj vo Lvovskej oblasti, ktorá je k nám

– teda k Slovenskej republike – najbližšie. Úprava, ktorú členským štátom

tom Európskej únie navrhuje Európska komisia, by mala platiť pre všetky cesty, ktorých trvanie neprekročí

deväťdesiat dní. Podľa informácií z Európskej komisie môžu s podobným krokom zo strany spoločnosti rátať v budúcnosti aj občania Kosova, ktorí už čoskoro budú môcť cestovať do členských krajín Únie bez víz. Prištna však na to musí ešte splniť „niektoré“ požiadavky a zabezpečiť, aby do Európskej únie cez územie Kosova nesmerovali ďalšie vlny migrantov.

Takže po Ukrajincoch ako priamych susedoch sa na územie Slovenska prakticky bez kontroly budú môcť dostať aj kosovski Albánci. Slovensko je pritom nárazníkový štát pre prípadných návštevníkov z východu Európy. V tejto súvislosti sa žiada pripomenúť, že tak ako naša diplomacia správne a prezieravo neuznála Kosovo ako štát, nemala by uznať ani takéto „odporúčanie“ Európskej komisie, ktoré je priamym ohrozením bezpečnosti na Slovensku. Ak raz otvoríme Schengen na našej východnej hranici, potom je de facto celá Európa vystavená obrovskému bezpečnostnému riziku. Inak povedané – pre prípadný terorizmus aj z blízko-východných oblastí – otvoríme doslova dieraňku. Kto na nej odfiltruje pohyb teroristov z Islamského štátu? Ak už teda mávne rukou nad rizikom „bežnej“ zločinnosti.

Ivan BROŽÍK

Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Zaslepení v slepej uličke

Roman MICHELKO

Tohtoročné parlamentné voľby nemali jednoznačného víťaza. Ukazuje sa však, kto sa aj a najmä vlastným pričinením stáva porazeným. Nedá sa povedať, že by voľby neprinesli prekvapenia. Pred voľbami ani sama opozícia neverila, že by mohla byť úspešná, teda aspoň nie natoľko. Dnešní lídri opozície SaS či OĽaNO sa pohybovali na hrane zvoliteľnosti, Borisovi Kollárovi sotva dávali šancu na parlamentné angažmán a s Kotlebom nerátal takmer nikto (teda aspoň v Bratislave). Ako voľby napokon dopadli, všetci vieme, opozícia však svoj prekvapujúci úspech prehráva s neskutočným nasadením. Nakoniec nič prekvapivé. Dobré informovaní ľudia vedia, že pravcoví stratégovia aj tak mienili voľby 2016 vypustiť. R. Rybníček už pred nimi vážne uvažoval o politickom angažmáne vo veľkej politike,

chcel však počkať, kým sa opozícia „historicky znemožní“ a potom na troskách toho, čo ostane, vybuduje niečo generačne, programovo a formálne nové. Dnes už avizuje svoj nový politický projekt, ale jeho „naïvné“ vízie vyvolávajú akurát tak ironický úškrn. Samozrejme, aj nedávne voľby ukazujú, že málo pochopiteľný až nijaký program nemusí na Slovensku automaticky znamenať neúspech – Sme rodina Borisa Kollára je toho dobrým príkladom, ale... však nechajme sa prekvapiť.

Druhý (polo)ohlasovaný politický projekt je strana spoluzakladateľa Esetu Antona Zajaca a prezidenta Andreja Kisku. Tomu prvému v plnej politickej angažovanosti zabraňuje spoluvlastníctvo Denníka N (a zakladateľská zmluva stranícku angažovanosť spoluvlastníka vylučuje), no a Kis-

kovi v straníckej angažovanosti bráni jeho súčasná funkcia. Nová strana, o ktorej sa v kuloároch tak horúčkovo hovorí, je vlastne pripravená ako plán B, ak by Kiska v nastávajúcich voľbách neobhájil svoj prezidentský post.

KOMENTÁR

Medzitým zlobou zaslepená opozícia ďalej hľbí zákopy a politickú kultúru ukladá na ich samé dno. Predsa len však možno sledovať istú zmenu jej slovných prestreliiek. Najväčším diablom vo vesmíre už nie je Fico, ale jeho pravcoví koalíční partneri...

Béla Bugár asi veľmi dobre vedel, čo hovorí, keď pred voľbami vyhlásil, že ak sa Matovič dostane do parlamentu, znemožní vytvorenie pravcovej vlády. Ukázalo sa, že skutočnosť predstihla aj tie

najhoršie očakávania. Už len táto ilustračná dvojica jeho citátov dáva jasne najavo, že akákoľvek koalícia s Matovičom kedykoľvek v budúcnosti bude nemožná. Vládny angažmán Bugára a Procházku zhodnotil nasledovne: „Našli sa dve prostitútky, ktoré sa rozhodli podvieť a predať svojich voličov za podiel na lupe, ktorý im veľkodušne za zradu ich pasák nadelí.“

Jeho reakcia na programové vyhlásenie vlády bola podobná. Ani na chvíľu nezapochoval, že jeho ešte tesne pred piatym marcom najpravdepodobnejší koalíční partneri sú len bandou tých najskorumpovanejších lotrov, ktorých možno len apriórne zatradiť, keďže nie je ani najmenšia šanca, že by sa mohli správať aspoň trochu slušne. „V najbližších dňoch bude zlepenec zlodějov a podvodníkov ohľupovať Slovensko svojimi sľubmi v programovom vyhlásení vlády. Lenže nie slovami, ale skutky sú dôležité. Zlepenec bude takto spravodlivo obdarúvať svojich celé štyri roky a dokopy takto rozkradnú pätnásť miliárd eur.“ K tomu treba asi len dodať známe slovenské príslovie: Podľa seba súdím teba.

Napriek tomu, že politiku pravidelne sledujem už dobrých trid-

sať rokov, niekedy sa nestačím čudovať. Rozhorčený boj Matoviča, ale i Sulíka proti korupcii je plané a extrémne falošné divadlo. V skutočnosti im nikdy skutočne nešlo o boj s korupciou. Už som to raz spomínal, keďže však ostatné médiá o tom mlčia, tak treba znova a znova pripomínať, že v roku 2010 Matovič rovnako ako Sulík mali kompletný spis Gorila. Veľmi dobre vedeli, čo sa dialo na FMN pod vedením Anny Bubeníkovej, veľmi dobre vedeli, ako to chodilo, kto koho vyplácal a kto tento megahnus stvoril a živil. A napriek tomu si išli nohy dolámať, aby sa s megagorilami Miklošom a Dzurindom dali do jednej koalície. Vtedy im „prekvapujúco“ megakorupcia neprekážala!

A ako perličku na záver treba zdôrazniť, že už po prevaleaní Gorily v roku 2012 ekonomický program pre OĽaNO robil partner Penty Jozef Špirko. Môže po týchto jasných, jednoznačných a nezvratných faktoch ešte niekto veriť Matovičovi, Lipšicovi či Sulíkovi, že im skutočne ide o boj s korupciou? Tomu môže uveriť iba ak absolútny cynik alebo ťažký oligofrenik.

Jazykový snobizmus bujnie

Ivan BROŽÍK

Pýtam sa, či vedome, alebo nevedome ignorujeme na Slovensku Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky, doplnený a zmenený v súvislosti s nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 260/1997 Z. z., zákonom č. 5/1999 Z. z., zákonom č. 184/1999 Z. z., zákonom č. 24/2007 Z. z. a zákonom č. 318/2009 Z. z. V konečnom dôsledku je to jedno. Zákon sa nedodržiava.

V zmysle zákona, a teda zákonosti sa na Slovensku v jeho kontexte doteraz neudialo absolútne nič. Na Slovensku už aj preto slovenčinu nikto neberie vážne. Drsné konštatovanie? Demokracia však nie je anarchia. Ak nemusím dodržiavať jeden zákon, prečo musím rešpektovať iný zákon? Prečo musím vôbec niečo a niekoho rešpektovať, ak niečo a niekoho rešpektovať záro-

veň nemusím, respektíve nikomu to neprekáža?

Prečo majú isté noviny v titulku „Coffee break“? Prečo tam nemajú napríklad „Kofe pereryv“? A prečo tam nie je podľa zákona, o ktorom tu všetci mlčíme, zdá sa, prázdnu slamu,

POZNÁMKA

napríklad: „Rozhovor pri káve“? Prečo istá rozhlasová stanica nepretržite oznamuje reláciu „after party“? Prečo v programoch rádií „tízujeme“, ideme do „fejdov“, prečo pozývame k mikrofónu „dídžejev“? Prečo na niektoré texty v novinách treba už anglický slovník? Prečo v Bruseli „grilujú“? Už nestačí ani taký obľúbený „hiring“? Prečo bicykle nakupujeme v „bajk šope – autdór outlet“? Prečo som na „titulke“ jedného slovenského nemanovaného časopisu, tváriaceho sa,

že oslovuje inteligenciu, videl: „Haiti calling“? To už je hádam priveľa. To už nie sú anglicizmy, to je už celkom otvorená a ostentatívna výmena slovenčiny za angličtinu. Pretože po slovensky sa to povie: Haiti volá. Alebo Haiti volá o pomoc. Prečo máme všade a najmä z úst samovyvolenej spoločenskej vrstvy počúvať všadeprítomné výrazy ako kasting, piling, katering, developering, frenčajzing atď., atď. Už aj upratovačka sa volá v náborovej inzercii pracovných portálov „manager cleaningu“!

Vynikajúci český teatroológ, docent a publicista Vladimír Just – no, publicista, vidíte – autor, kritik, novinár, jednoducho naozaj človek odborník, v jednej zo svojich knižiek píše o jazykovom snobizme a o nekonečnej hlúposti nositeľov tejto prazvláštnej anglickej verzie českého jazyka.

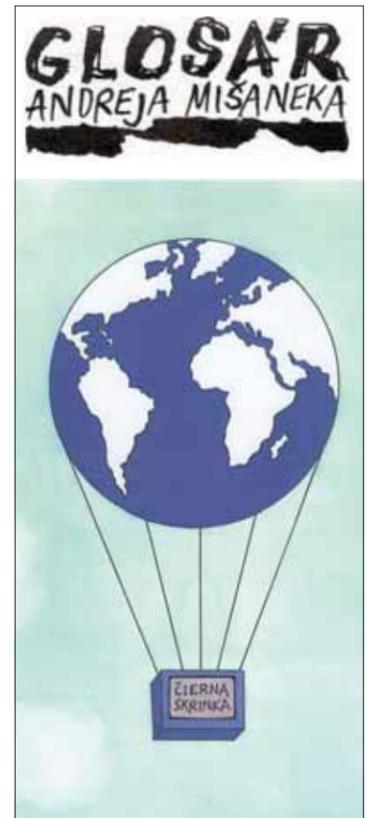
Ak si aj na Slovensku môžeme

dovoliť ignorovať zákon, hoci aj jazykový, ťažko možno ignorovať – aspoň medzi trochu „normálnymi“ ľuďmi – ten nesmierny snobizmus, tú zvrátenú, šialenú a všadeprítomnú predstavu a túžbu vyzeráť „in“, „trendy“, teda ten všadeprítomný, pandemický sa šíriaci komunikačný konformizmus.

Zaťahovať medzi takto „postihnutých“ ľudí Ericha Fromma by bolo asi rovnako smiešne ako predstava Dona Quijota, že porazí veterný mlyn. Zaťahovať medzi takto bujnejší jazykový trend zákon je však morálna i zákonná povinnosť.

V hlavnej spravodajskej televíznej relácii sa dozvedáme, že colníci likvidovali „fejky“. Je naozaj každý na Slovensku povinný ovládať kuchynskú a krčmovú angličtinu? Čo ak ovláda francúzštinu, španielčinu, portugalčinu, ruštinu a zopár severských jazykov k tomu a len pre neznalosť angličtiny je obyčajný „looser“? Teda niktoš?

Minimálne v mediálnej oblasti, ale aj v politickej sfére by mala nastať zákonnosť! Konečne. Veď licenčné oprávnenia priamo stanovujú, že vysielatelia sú povinní vyselať v štátnom jazyku. U politikov by to mala byť skôr vec osobnej prestíže vedieť sa zrozumiteľne a najmä spisovne vyjadriť v slovenskom jazyku.

AKO BOLO, ČO BOLO

U nás niekedy platí, čím horšie, tým lepšie. Za bývalej Československej republiky sme mali jediného slovenského prezidenta. Gustáv Husák postavil Pražanom metro. Ani sa mu nepoďakovali. Na Slovensku sme chceli metro tiež. Po trase „podzemnej železnice“ vyhlbili v Petržalke výkopy. Keď Praha povedala, „nejsou penízky“, začalo sa hovoriť o rýchlo-dráhe. Ani táto fikcia dlho neprežila. Piliere postavené pre budúcu estakádu rozdrvili.

Idea metra ožila po prvej v novembri 1989. Stala sa skvelým tromfom pre kandidátov na primátorský stolec. Pred voľbami zažiarila ako zornička, aby sa po nich vyparila ako ranná rosa. Po metre a rýchlo-dráhe v Petržalke ostali dodnes jamy a betónové zvyšky. Našťastie nerozmlátili aj piliere pri stavbe nájazdu na Starý most, ktoré sa teraz zišli pri výstavbe nového Starého mosta. Práce na ňom však postupovali sliacim tempom. Štúrova ulica sa nadhlo zmenila na hlbokú priekopu, ktorá odradila hostí mäsiarskej výva-

rovne Karmina, a taká obľúbená, cenovo prístupná jedáleň, žiaľ, skončila. Príroda si to zariadila po svojom. Vo výkope okrem buriny začali rásť aj paradajky...

Most bratislavských primátorov

Peter VALO

Koncom minulého roka prišiel na psa mráz. Ak by práce okolo mosta nedokončili do 16. decembra, hrozilo, že mesto príde o „bubáky“ z Európskej únie. Zodpovední odštartovali stavbársky finiš a mesto stavbu prevzalo. Primátor Ivo Nesrovnal sľúbil, že nový Starý most sprístupnia pre chodcov a cyklistov od polovice januára. Termín v tichosti vypršal. Nuž čo, sľuby sa sľubujú, blázni sa radujú. Primátorova hovorkyňa mi napísala, že most pre chodcov a cyklistov vraj otvorila v priebehu februára. Kolaudácia je dlhší

proces, do ktorého vstupuje viacero subjektov. Preto nie je možné stanoviť presné termíny jej ukončenia. Primátor údajne „tlačí na to“, aby to bolo čo najskôr. Primátor asi tlačil,

kolaudovať niečo, čo nie je dokončené?“

Môj priateľ spisovateľ Vinco Šíkula kedysi navštívil Bulharsko. Ukázali mu raritu: MOST NIKAM. Viedol z jedného

brehu rieky na druhý a končil sa pod skalným masívom. Keď človek prišiel ku skale, musel sa vrátiť, lebo cesty ďalej nebolo. Ak sa sľúbené termíny zase nedodržia, môžeme aj my ukázať svetu poriadnu atrakciu: MOST, NA KTORÝ NEVKROČÍ ĽUDSKÁ NOHA. Stačí sprístupniť obidve predmostia a turisti si za poplatok užijú malebný výhľad na nepoškvrnený európsky unikát nad krásnym modrým Dunajom.

V radosťom ošiali nezabúdajme ani na metro. Za dotáciu z EÚ treba vybudovať jeho podzemnú prezentáciu „mini-

metro“. Najvhodnejšie by boli priestory nevyužitých podzemných záchodov na Šafárikovom námestí. Tu by sa ctení návštevníci oboznámili so slávnou históriou bratislavského virtuálneho metra a žasli nad peniazmi, ktoré sa naň prešetrovali. Možno by sa dozvedeli čosi o firme, ktorú založili na jeho vybudovanie. Vraj sa úspešne živila predajom pozemkov, ktoré na výstavbu „podzemnej železnice“ kedysi vykúpil štát.

A čo ďalej? Inšpirujeme sa pražským Karlovým mostom, ktorý lemujú sochy svätcov. Náš by mohli zdobiť sochy primátorov Bratislavy. Ak raz naň naozaj vstúpi noha verejnosti, bolo by dobré usporiadať anketu s jedinou otázkou: Ktorý z otcov mesta sa najviac pričínil o zhoršujúcu sa dopravu medzi Starým mestom a Petržalkou? alebo ešte lepšie – o katastrofálny stav dopravy v Bratislave vôbec. Keďže u nás platí: čím horšie, tým lepšie, mohli by most znova premenovať. Ľud by rozhodol, či most ponesie meno Jozefa Moravčika, Andreja Ďurkovského, Iva Nesrovnala alebo niekoho iného.

SEBAOBRAHA

Od januára 2016 platia na našich diaľnicach nové elektronické známky. Na vodičov, ktorí si trúfajú jazdiť na spoplatnených cestách načierno, má vraj striehnuť vyše sto kamier a šesť mobilných hliadok. Pri pokutách sa má využívať inštitút objektívnej zodpovednosti. To však zatiaľ nefunguje. Údaje zo systému Národnej diaľničnej spoločnosti (NDS) o priestupkoch majú dostať okresné úrady spadajúce pod rezort vnútra. Tam podľa poznávacích značiek majú identifikovať majiteľa vozidla a poslať mu výzvu na zaplatenie sankcie tristo eur.

Pozor, pokuta!

„Okresné úrady zatiaľ nedisponujú nijakými podkladmi od ministerstva dopravy, respektíve jeho podriadených organizácií. Keď ich dostaneme, budeme postupovať v zmysle zákona,“ uviedol Ivan Netík z ministerstva vnútra. Rezort dopravy reagoval takto: „Momentálne sa dôkazový materiál spracováva v informačnom systéme,“ oznámili z komunikačného odboru. Prečo je to tak, keď nové diaľničné známky platia už štvrtý mesiac, ministerstvo nevysvetlilo. Nový šéf rezortu Roman Brečely krátko po svojom vymenovaní odvolal šéfa Národnej diaľničnej spoločnosti. To, že zatiaľ pokuty za jazdu bez známok neposielajú, podľa ministerstva neznamená, že by takéto konanie bolo beztrebné.

„Dôrazne odporúčame vodičom nejazdiť bez elektronickej diaľničnej známky, keďže pokutu podľa zákona možno uložiť do dvoch rokov odo dňa, keď sa príslušný okresný úrad dozvedel o porušení povinnosti, najneskôr však do troch rokov odo dňa porušenia povinnosti,“ pripomína v stanovisku. Pokuta tristo eur hrozí navyše za každý jeden deň využívania diaľničnej siete bez známky. „Vodiči, ktorí vyjdú na diaľnicu bez zaplateného poplatku opakovane počas viac dní za sebou, sa musia pripraviť na pokuty v súhrnnej hodnote. Jazdu bez známky teda rozhodne nikomu neodporúčame,“ dodáva rezort.

Hovorkyňa Národnej diaľničnej spoločnosti Eva Žgravčáková tvrdí, že kontrolný systém diaľničnej spoločnosti funguje. „V našej kompetencii nie je posielanie pokút. Údaje posielame ďalej na ministerstvo dopravy.“ Pred dvoma mesiacmi NDS uviedla štatistiku, podľa ktorej piateho februára, teda za jeden deň, kontrolný systém odhalil, že po spoplatnenej diaľničnej infraštruktúre sa bez novej elektronickej diaľničnej známky pohybovalo 7 483 vozidiel. Ak po diaľnicach jazdia tisíce vodičov bez známky každý deň, pokuty sa už zrejme vyšplhali do astronomických výšok.

Dopravný analytik Jozef Drahovský je presvedčený, že omeškaná sankcia za takéto prehršok ľudí nevyhovuje, ale nahnevá. „Na základe veľmi zlého zákona má úrad na výber pokút čas až dva roky. Predstavte si, že niekomu pošlú po roku 365 pokút. To jednoducho nedokáže zaplatiť. Keby mu to poslali hneď, tak si uvedomí svoju chybu,“ myslí si odborník. Naopak, problém s neposielaním pokút môže súvisieť práve s veľkým množstvom priestupkov. „Môže to znamenať, že také obrovské množstvo pokút nedokážu spracovať. Viem, že polícia posielala pokuty v rámci objektívnej zodpovednosti. Ale v praxi to vyzerá tak, že všetko manuálne vypíšu a pošlú poštou. Ak to má byť niekoľko tisíc pokút denne, je to problém,“ dodal J. Drahovský. Nuž, ale nie je to jediný problém našich diaľnic...

Robert LANDIS

S výtvarníkom a organizátorom výtvarného života Kazom KANALOM

Inteligentná karikatúra sa vytratila

Zhovárал sa Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Kazo Kanala sa narodil 15. augusta 1946 v Šahách a vyštudoval Stavebnú fakultu SVŠT v Bratislave. Je zakladateľom a prezidentom Slovenskej únie karikaturistov (SUK), bol prezidentom FECO (Federation of European Cartoonists Organisation) – Slovakia a je čestným členom Brazilskej asociácie karikaturistov. Od roku 1993 usporiadal desiatky výstav diel členov SUK na Slovensku i vo svete – v Európe i v Ázii. Okrem toho má na svojom konte ilustrácie v detských časopisoch, v knihách a je autorom vyše tridsiatich animovaných filmov. Od roku 1994 získal desiatku domácich i zahraničných cien.

• Ako vníma renomovaný autor vášho formátu situáciu v kreslenom humore a karikatúre na Slovensku?

Je mi ľúto, ale nenachádzam na súčasný stav adekvátny a najmä slušný výraz. Sú tu mimoriadne talentovaní a svetovo uznávaní špičkoví karikaturisti, ktorí však jednoducho nemajú priestor v periodikách, a ja nerozumiem prečo. U nás frčí prvoplánová politická satira, ktorú kreslia autori, ktorí sa v podstate naučili kresliť podľa objednávky redakcie či inej vrchnosti na tému aktuálnej politickej situácie. Niekedy ani neviem, či ju pranierujú, alebo ilustrujú. Nadčasová kresba, ktorá má nejakú myšlienku, ktorá nie je prizemná a poplatná, ktorá oslovuje ľudí po celom svete od Japonska po Brazíliu, taká tu nemá pomaly šancu.

• Máte prehľad o situácii, čo sa karikatúry a kresleného humoru týka, v blízkom aj vzdialenejšom zahraničí. Ako to vyzerá napríklad v krajinách V4?

Ziaľbohu, je to dosť súbežné. Pred azda dvadsiatimi rokmi vzniklo FECO – Federácia európskych karikaturistických organizácií, v ktorej som bol jedným z prezidentov a mal som organizovať práve stredo-európsku karikatúru. Zaujímavé bolo, ako k tomu pristupovali členovia V4. Česi a Poliaci sa ukázali ako silní patrioti a mali relatívne dobré možnosti publikovania, u Maďarov bola situácia kolísavá, no bolo zaujímavé, že karikaturisti spomínaných krajín nejavili nijaký enormný záujem o vystavovanie v zahraničí a mne sa len s ťažkosťami dalo usporadúvať spoločné výstavy, ktorých som napríklad aj v Bratislave robil neúrekom. Horšie bolo, že pochopenie zo strany oficiálnych orgánov, čo sa financii

Kazo KANALA je roky známy z humoristických a zo satirických časopisov.

týka, postupne slablo a rovnaké to bolo aj u sponzorov. Ja som to chvíľu ťahal, no potom som sa zamotal do zdravotných problémov a nenašiel sa zatiaľ nikto mladší, kto by túto často nevdáchnú robotu po mne prebral. Skrátka, podliezavá komercia zvíťazila a jediné podujatie, ktoré si udržalo akú-takú úroveň, čo sa karikatúry a kresleného humoru týka, sú Kremnické gagy.

• Bolí ste členom redakcie dnes už legendárneho humoristického časopisu Roháč. Ako sa spätne pozeráte na to obdobie?

Roháč patril vo svojom čase k ostro sledovaným časopisom. Podobne ako v Čechách Dikobraz, v Maďarsku Ludas Matyi a v Poľsku Szpilky mal ho pod kontrolou priamo ústredný výbor strany, teda ÚV KSS. Aj napriek tomu sa nám dario okrem „povinných“ vtipov na adresu „západných imperialistov“ publikovať inteligentný a rozmyšľavý kreslený humor a karikatúru. Nevieť však prečo, ale ja som odjakživa priťahoval smolu. Nakreslil som napríklad limuzínu, v ktorej každý pasažier, vrátane šoféra, mal

v rukách volant. Mala byť pôvodne oranžová, ale v tlačiarňi im vyšla červená. A hneď bol oheň na streche, že narážam na socialistické spoločenstvo, kde si všetci myslia, že niečo riadia, ale opak je pravdou. Došlo to tak ďaleko, že som bol z redakcie odídený. A takých prípadov bolo viac. Robil som pár rokov ilustrácie pre vtedajšie detské časopisy ako Ohník či Kamarát. Raz prídem do redakcie Ohníka a spoza otvorených dverí počujem šéfredaktora, ako kričí na sekretárku: Kde je ten (nespisovné slovo) Kanala?! Veď on nakreslil sovietskych pionierov so štyrmi prstami... Vystrašená sekretárka mi nenápadne priniesla kresby, aby som ich rýchlo prerobil. Tak som vyretušoval ruky a urobil som sovietskym pionierom šesť prstov. Môžete hádať, čo nasledovalo...

• Prečo vlastne na Slovensku neexistuje kvalitný humoristický časopis?

Už som to spomínal skôr. Jednoducho, ako keby sa vydavateľa, či ten, kto stojí za nimi, rozhodli, že ľuďom treba servirovať alebo lacné, vulgárne a umelecky žalostne

vulgárnymi nadávkami na jeho adresu. Chruščov ho totiž obral o „živnosť“.

Bol to chlap vysokej postavy s mohutným hlasom a vedel čítať aj písať. Stačilo to, aby sa z prvej česko-slovenskej republiky stal bubenikom. A svoju bubenickú živnosť vykonával aj za

ho rozhlas. Bol koniec bubenickým zlatým časom.

Prečo ste mi to urobili, príbehol s krikom na národný výbor, keď zistil, o čo všetko ho obečný rozhlas oberá. Vieš, Matej, povedal mu tam jeden vtipkár, príkaz prišiel až z Moskvy a každá dedina už musí mať roz-

Bubeník Matej a Chruščov

Rudolf SLEZÁK

prvej Slovenskej republiky, ba istý čas ešte aj v povojnovom Česko-Slovensku. Ako správny profesionál bol varený a pečený na obecnom úrade a vedel o všetkom, čo sa v obci udeje. Vybubnoval všetky oznamy, referoval o dôležitých návštevách, počul svojich rodákov, ak niečomu nerozumeli. Ak sa chcel niekto dozvedieť viac, ochotne zašiel aj do dvora. Domov si potom odnášal nejaké vajičko, slaninku, fľašku vína alebo len tak niečo pod čapicou. Bola to dobrá „živnosť“. Niekedy v polovici päťdesiatych rokov však začali po dedine kopať jamy, stavať stĺpy, naťahovať káble a Matej ostal bez práce. Nahradil

hlas. Príde Chruščov a osobne si to skontroluje. Matej tomu uveril a v roku 1961 Chruščov skutočne na Slovensko prišiel. Na vlastné oči ho videl vystúpiť na železničnej stanici v Leopoldove, nosil v náručí dievčaťko a vraj sa zapísal aj do pamätnej knihy. Vtedy ešte papaláši cestovali vlakom a zapisovali sa do pamätných kníh, ak sa im uráčilo z vlaku vystúpiť. Možno mal sovietsky štátnik aj šťastie, že sa Matej k nemu cez ochranku nedostal, aby mu vykričal, čo si o ňom myslí. Šťastie mal aj o tri roky neskôr, keď v krčme zasa vykrikoval o Chruščovovi, že je to lump, gauner a darebák. Vraj taký niktoš – obyčajný baník, opovržlivo sa vyjadroval

nakreslené vtipy ako zo štvrtej cenovej, alebo politickú satiru, v ktorej sa kope na jednu bránku. Niečo fajnové, nadčasové, čo ľudí prinúti nebudaj zamyslieť sa, tak o to nemajú záujem. Zopár takzvaných humoristických časopisov aj vzniklo a neviem, či ešte vôbec vychádzajú, ale mali diskutabilnú úroveň. Nedá sa totiž postaviť kvalitný humor na kresbičkách opilcov v krčme, na podvádzaných manželoch či na erotike, ktorá hraničí s oplzlosťou. O technickej zručnosti autorov radšej pomlčím.

• Existuje podľa vás niečo ako slovenská karikaturistická škola?

Samozrejme že áno! Mali sme a máme výborných autorov. Už len v Roháči som spolupracoval s vynikajúcimi autormi, akými boli Jozef Schek, vlastným menom Babušek, Bobo Pernecký, Ivan Popovič, dámy ako Danka Zacharová či Boženka Plochánová a mnohí ďalší. Vysoko však nad nich vyčnieval Viktor Kubal. Bol som ešte chlapec, keď na jednej besiedke vtedy mladý Kubal vyzval deti, aby prišli na pódium niečo nakresliť, ja som neváhal, keďže som doma stále niečo čarbal, a prihlásil som sa. Osud tak chcel, že sme sa neskôr zišli v Roháči. Tento kultivovaný, vzdelaný, vtipný a najmä ľudský majster kresleného humoru mi strašne veľa dal. Keď som sa neskôr rozhodol aj pre tvorbu animovaných filmov, bol to práve Viktor Kubal, ktorý ma zaučal a pri mojich už samostatných filmoch sa úprimne smial a zakaždým ma chválil. Jeho by sme mohli nazvať zakladateľom a pilierom slovenskej karikatúry, kresleného humoru a animovanej tvorby, pričom mám silný pocit, že ešte stále nie je dostatočne docenený.

• Zabýska sa niekedy slovenskej karikatúre aj na lepšie časy?

Kiežby... Dnes všetko valcuje internet, ale na počudovanie sem-tam objavím aj skutočne dobrú karikatúru, nad ktorou sa musím zamyslieť a ktorá mi niečo povie, aj keď prvou reakciou bol smiech. A tak by to malo fungovať. A ten smiech môže byť rôzny. Skutočne uvoľnený a veselý, ale aj smiech cez slzy, ako hovorieval múdry pán Čechov. Teraz už len najšť osvietených financmajstrov, aby podobný projekt podporili aj v tlačenej forme.

o Chruščovovej minulosti. Chcel by som vidieť tú baňu, v ktorej uhlie rúbalo, opovržlivo zavŕšil Matej svoj pijanský výstup... Ešte v ten večer ho zbalila kriminálna. Celú noc prespal v cele, no na druhý deň ho vyšetrovateľ ponúkol cigaretou, dal mu peniaze na vlak a poslal ho domov. Matejovi sa nič nestalo za urážku hlavy spojeneckého štátu, takmer najmocnejšej krajiny na svete. Bolo to 15. októbra 1964. Deň predtým totiž Chruščova zbavili všetkých funkcií a prinútili ho odísť do politického dôchodku...

Dnes si už iba málo ľudí pamätá na bubenika Mateja, ktorého Chruščov doslova dostal na bubon. Nikto ho nespomína a neoslavuje, aj keď prvý pochyboval o existencii bane, v ktorej úderník Nikita odštartoval svoju hniezdnu kariéru. Dodnes tú baňu nikto nenašiel. Matej je už dávno na pravde Božej a aj Chruščov sniva svoje sny, že Rusko raz prebehne Ameriku, na Novodevičenskom cintoríne v Moskve. Jeho životopisci zrejme ani nechýrovali o tom, ako to iskrolo medzi ním a bubenikom zo Záhoria. Ale od tých čias sme počuli aj o iných ľuďoch, čo znenávideli svoju „vrchnosť“ iba pre to, že im nedopriala pohodlnú a lukratívnu „živnosť“ v politike.

Nový rómsky splnomocnenec vlády – príslušník majority? Teoretik namiesto Róma s praxou

Vláda vymenovala nového splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Do funkcie nastúpil deň pred Medzinárodným dňom Rómov – 7. apríla. Stal sa ním Ábel Ravasz, nominant strany Most – Híd. Sám sa charakterizoval, že je príslušníkom majority. Otázne je, čo tým chcel naznačiť, či to je pozitívum, alebo opak?

Viliam KOMORA – Foto: internet

Ábel Ravasz pochádza z Dunajskej Stredy, má tridsať rokov a sám uvádza, že absolvoval dve univerzity v Budapešti a jednu v New Yorku. Na post prichádza z pozície výkonného riaditeľa Inštitútu Mateja Bela, kde si ako profesijné charakteristiky uvádzal, že je sociológ a politológ.

■ CHMELOV KLON

Nový splnomocnenec sa doteraz zaoberal najmä výskumami verejnej mienky, otázkami postmodernej politiky a menšími otázkami, čo sa uvádza na webovej stránke spomínanej inštitúcie. Za povšimnutie stojí, že stránka je dvojjazyčná, teda text tu nájdete buď slovenský, alebo maďarský. Medzi partnermi hneď na prvom mieste web uvádza stranu Most – Híd, z čoho skôr pramení otázka, či to nie je inštitút tejto strany, čo naznačujú aj názvy jej materiálov či aktivít, ktoré sú veľmi podobné ako v prípade Mosta. Z uvádzanej agendy je vo svojej podstate len jedna konferencia, ktorá sa zaoberala problematikou Rómov.

Prezidentom tohto inštitútu je Rudolf Chmel, známy aj ako výrazný promaďarský politik, ktorý bol v rokoch 2002 až 2006 ministrom kultúry SR a päť rokov pôsobil ako podpredseda strany Most. Po tom, ako ho na poste podpredsedu vystriedala Lucia

Ábel RAVASZ je nový vládny splnomocnenec pre Rómov.

Žitňanská, zostal Rudolf Chmel poslancom NR SR (dnes už bývalým) za Most, vo vláde Ivetty Radíčovovej bol podpredsedom vlády SR pre ľudské práva a národnostné menšiny.

Inštitút názvom evokuje bansko-bystrickú univerzitu Mateja Bela. Nemá s ňou však nič spoločné. Za povšimnutie stojí, že z významnej osobnosti nášho národa, ktorou polyhistor Matej Bel nepochybne bol a je a sám sa považoval za Slováka, robia na stránke polovičného Maďara. Citujeme, čo tento v podstate neznámy inštitút, ktorý existuje len dva roky, o Belovi na svojej stránke uvádza: „Z otcovej strany bol slovenského a z matkinej strany bol maďarského pôvodu.“

Nuž, známa maďarská politika – spraviť z každého významného človeka Maďara. A to len preto, že sme tisícročie žili v rámci spoločného uhorského štátu. Žiaľ, ďalšia zlomyseľnosť, keď sa nerozlišuje, čo bolo Uhorsko a čo Maďarsko...

■ POLLÁKOVO DEDIČSTVO

Krátko po nástupe nového splnomocnenca zazneli úvahy o možnosti zániku úradu vlády pre menšiny, čo však nie je potvrdené, no na strane druhej ani vylúčené. Takáto informácia sa objavila vo viacerých médiách a ani samotný Á. Ravasz to nevylúčil.

Za povšimnutie tiež stojí, že bývalý splnomocnenec Peter Pol-

lák mal doktorát z oblasti sociálnej práce v problematike Rómov, dlhodobo sa téme venoval i pedagogicky, ale aj v oblasti projektov a konkrétnej terénnej práce. Isté skúsenosti neupierame tiež novému splnomocnenecovi, ale v porovnaní s predchodcom sú podľa dostupných informácií minimálne nižšie, v oblasti terénnej práce len osem rokov a takmer všetky len teoretické. Zrejme aj preto si do svojho tímu priberá osoby z radov tejto menšinovej komunity.

Budeme pozorne sledovať ďalší vývoj v tejto problematike oblasti, ktorá má nielen etnické, no najmä sociálne dimenzie, a je, žiaľ, stále výrazne negatívna. Aj preto je okolo odchodu doterajšieho splnomocnenca Petra Polláka z postu viac otázok a nejasností – teda či jeho odstúpenie nesúvisí s nezvládnutím funkcie a celkovo problematiky, čo tvrdia dokonca niektorí aktivisti z radov Rómov.

Matica slovenská, ktorá je bezpochyby za spoluprácu medzi jednotlivými národmi a národnosťami, akiste minimálne morálne podporí všetky pozitívne kroky v tejto oblasti. Určite však nie je a nebude za posilňovanie nejakej národnosti na úkor inej. Môžeme skôr veriť, že k takému niečomu nedôjde. Najmä preto nie, že v našom štáte žije okrem slovenského štátotvorného národa (81 percent populácie) viacero národností. Pri sčítaní v roku 2011 sa k maďarskej národnosti prihlásilo asi 8,5 percenta obyvateľstva, k rómskej len dve percentá a ďalšie percentá si medzi sebou podelili národnosti rusínska, česká, ukrajinská, nemecká, poľská, chorvátska, srbská, ruská, židovská, moravská a bulharská. Zastúpenie iných je v Slovenskej republike minimálne.

NA MARGO

Splnomocnenec vlády pre rómske komunity Peter Pollák rezignoval. Funkciu a jej výkon ukončil v obci Jarovnice v okrese Sabinov. Tam, kde ešte nedávno otváral modulovú kontajnerovú základnú školu alebo predstavoval projekt rómskych občianskych hliadok. Peter Pollák bol vo funkcii vládneho splnomocnenca „pre Rómov“ od 1. októbra 2012. Najnovšie ho má nahradiť Ábel Ravasz, riaditeľ Inštitútu Mateja Bela. Do pozície splnomocnenca ho navrhuje koalíčná strana Most – Híd.

Iniciovali rómsku petíciu

Zástupcovia petičného výboru za zachovanie Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity z Banskej Bystrice vyjadrili nesúhlas a pobúrenie nad tým, že iná národnostná menšina, a to maďarská politika zo strany Most – Híd majú rozhodovať o osude druhej najpočetnejšej národnostnej menšiny v tejto krajine. Informoval o tom Ivan Mako, štatutárny zástupca Združenia mladých Rómov a zároveň aj člen petičného výboru. To, že doterajšieho splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity Petra Polláka má nahradiť nominant Mosta – Híd, potvrdila slovami hovorca samotná strana.

„Petíciu, adresovanou vláde, poukazujeme na všetky nedostatky spojené pri hľadani riešení pre vzájomné a pokojné spolunažívanie Rómov a Nerómov. Náš postoj, obava sa odvolávajú na obdobie, keď pri vrchole moci stál Mikuláš Dzurinda. V tom čase sa problematika sústreďovala predovšetkým na maďarskú menšinu, ktorá videla nespokojnosť najmä v národnostnom školstve a jazyku,“ konštatuje sa v stanovisku rómskej inteligencie spod Urpína.

Rómovia žiadajú zachovať Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a vymenovať na tento post fundovaného odborníka z radov rómskej komunity. Dožadujú sa tiež, aby „riešenie rómskej problematiky nespádalo pod gesciu maďarskej etnickej politickej strany Most – Híd, ktorá už v minulosti nepresvedčila verejnosť, že dokáže ťažkú situáciu Rómov na Slovensku riešiť“. Chcú, aby vláda zásadným spôsobom osobitne a samostatne riešila problematiku rómskej menšiny.

Pred niekoľkými dňami zaslali predstavitelia Rómov otvorený list premiérovi, ktorým ho žiadajú o vymenovanie Róma Alexandra Daška, člena strany Smer-SD, na post splnomocnenca pre rómske komunity.

Štatút národnosti bol Rómom na Slovensku priznaný 9. apríla 1991 prijatím Zásad prístupu k Rómom vládou Slovenskej republiky. Z hľadiska medzinárodných garancií je pre postavenie národnostných menšín relevantný napríklad Rámcový dohovor Rady Európy o ochrane práv národnostných menšín alebo Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov a niektoré medzishátne zmluvy.

Ján ČERNÝ

Nová vláda zaradila podporu pre Slovákov v zahraničí medzi priority Vznikne Centrum slovenského zahraničia?

Vláda by sa počas ďalších štyroch rokov mala usilovať naplniť volebné programy, ktorými pritiahla svojich voličov k volebným urnám. Do výsledkov tohtoročných volieb zasiahlo aj takmer päťdesiat tisíc Slovákov žijúcich v zahraničí. Najväčšie úsilie smerom k vládnym subjektom i k politickým stranám vyvinulo Svetové združenie Slovákov v zahraničí, vedené Vladimírom Skalským. Ešte pred voľbami adresoval všetkým politickým stranám niekoľko otázok, ktoré sa týkali grantovej podpory krajanov, zriadenia Centra slovenského zahraničia, obnovenia Komisie pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri Zahraničnom výbore Národnej rady SR a tiež zjednodušenia volieb zo zahraničia.

Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: Jozef SCHWARZ

Bokom nezostala ani Matica slovenská, ktorá svoje predstavy a zámery uskutočňovala prostredníctvom Krajanského múzea, ústredného pracoviska pre styk a spoluprácu so Slovákami žijúcimi v zahraničí. Maticné požiadavky vychádzali zo záverov, ktoré prijali členovia Rady pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri MS. V novembri 2015 sa delegáti uzniesli, aby Matica slovenská vyvinula tlak smerom k vládnym inštitúciami v oblasti navštevovania grantových prostriedkov a aby podporila vznik Centra slovenského zahraničia v Bratislave.

■ LIST PREDSTAVITEĽOM

Vychádzajúc z platných záverov RSŽZ pri MS Krajanské múzeum ešte pred voľbami adresovalo list podpredsedovi vlády SR a ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí Miroslavovi Lajčákovi s dvomi základnými požiadavkami: „Matica slovenská sa každoročne stretáva s množstvom pripomienok, že aktivity krajanov sú nedostatočne podporované zo strany Slovenskej republiky. Práca krajanov je naozaj obdivuhodná na poli kultúry, ľudového umenia, vedy, vzdelávania i médií. Prísľub vlády, že

na aktivity krajanov bude každoročne vyhradzovať približne 1,3 milióna eura, ku ktorému sa zaviazala svojím uznesením, nie je vždy naplnený. Na dotácie krajnom v roku 2016 je vyčlenený balík financií s objemom približne 650 000 eur (v roku 2015 to bolo 819 916 eur, v roku 2014 bolo vyčlenených 911 584 eur).

Matica slovenská, zriadená Zákonom č. 68/1997, má štátom určené úlohy zamerané aj na udržiavanie a rozvoj národnej identity krajanov a ich vzťahov k Slovenskej republike. Jednou z jej úloh je vyvinúť aj snahu na podporu krajanského života. Preto Vás chceme požiadať, aby ste pri príprave rozpočtu na podporu krajanov rokovali s Ministerstvom financií Slovenskej republiky a presadzovali zvýšenie prostriedkov určených na aktivity Slovákov žijúcich v zahraničí, ktoré prerozdeľuje cez svoj dotačný systém Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí.“

■ CENTRUM V BRATISLAVE

Druhou požiadavkou zo strany MS bolo, aby MZV SR podporilo vznik Centra slovenského zahraničia v Bratislave. „Zmyslom Centra slovenského

zahraničia v Bratislave má byť prezentácia historického a kultúrneho dedičstva, ale aj súčasnej živej kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí. Malo by teda okrem stálej expozície a príležitostných výstav z histórie prezentovať súčasných výtvarníkov, usporadúvať koncerty, komorné divadelné predstavenia, literárne programy a podobne. Chýbať by nemala ani prezentácia gastronómie Slovákov zo zahraničia, osobitne z tradičných enkláv, aké sú na Dolnej zemi, v Poľsku či na Ukrajine, čo by malo prispieť aj k samofinancovaniu prevádzky tejto inštitúcie. Centrum by zabezpečilo trvalú pripomienku existencie slovenských menšín a komunit po celej Európe i v zámorí na území hlavného mesta Slovenskej republiky, čo by významne pomohlo aj zvýšiť záujem slovenskej verejnosti o túto problematiku.

Od roku 2010 Matica slovenská svoje pracovisko pre styk a spoluprácu so zahraničnými Slovákami premiestnila do Martina. Bolo by preto vhodné, aby aj v hlavom meste Slovenskej republiky v Bratislave mali krajanovia k dispozícii Centrum slovenského zahraničia. Presnejší návrh zriadenia Centra,

Slovenskí chlapci z Maďarska.

ktorý bude výsledkom konsenzov a spolupráce Svetového združenia Slovákov v zahraničí s krajanmi, Matica slovenská určite bude podporovať a verí, že sa tento projekt stretne s podporou aj na Ministerstve zahraničných vecí SR.“

Odpoveď ministra M. Lajčáka prišla do Matice v polovici marca. Minister sa v liste vyjadril, že s ministrom financií a spoločne aj s predsedom ÚSŽZ komunikujú a riešia, ako pokryť požiadavky krajanov, ktoré sa nedajú zastrešiť z grantového systému ÚSŽZ. Informoval, že tieto požiadavky zohľadnia s ostatnými prioritami ako výdavkovo prioritný titul. Následne budú prebiehať rokovania o pridelení rozpočtových prostriedkov na pokrytie týchto prioritných titulov z MF SR.

Taktiež sa veľmi pozitívne vyslovil k vzniku Centra slovenského zahraničia v Bratislave. Tento zámer víta a považuje túto myšlienku za zaujímavú a najmä užitočnú.

NA OKRAJ

Stromy na dunajskom ostrove Sihoť v Bratislave, ktorý je dôležitým zdrojom pitnej vody a leží v Ochrannom pásme I. stupňa vodárenského zdroja, sa nateraz rúbať nebudú. Ministerka pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Gabriela Matečná (SNS) totiž nariadila okamžité zastavenie ich výrubu. „Generálnemu riaditeľovi Lesov SR som dala príkaz na zastavenie akéhokoľvek ťažobnej činnosti do času, kým nenájdeme spoločné riešenie,“ povedala médiám Gabriela Matečná.

Prvý rúbný krok

Dodala, že systémové riešenie bude ministerstvo hľadať v spolupráci s Bratislavskou vodárenskou spoločnosťou (BVS) a s magistrátom Bratislavy „v záujme zabezpečenia ekologickej stability a ochrany vodného zdroja“.

Do toho času by sa Lesy SR podľa ministerky mali vyrovnáť s prípravou analýzy súčasnej situácie. Musia absolvovať konzultácie so všetkými inštitúciami a združeniami, ktoré „k tomu majú čo povedať“. K rozhodnutiu ministerky Matečnej zastaviť výrub stromov prispel podľa jej slov najmä nátlak verejnosti a ochranárov v poslednom období.

Predseda predstavenstva BVS Zolt Lukáč privítal zastavenie ťažby dreva na Sihoti, pričom zdôraznil, že základná funkcia lesa na ostrove je vodochranná, a nie produkčná. „Veríme, že budú prijaté uvážené kroky, akým spôsobom sa uskutoční ťažba dreva, ak bude vôbec realizovaná,“ vyhlásil.

Program starostlivosti o lesy pre lesný celok Lesy SR Bratislava na roky 2016 až 2025 ráta s tým, že celkovo obnovia plochu 27 percent účelových lesov a vyťažiť majú podľa navrhovaného plánu približne 30 percent z celkovej zásoby dreva. Hovorca Lesov SR Vlastimil Rezek pre médiá povedal, že pripravovaný plán starostlivosti o les je nevyhnutnou a zákonnou podmienkou na obhospodarovanie každého lesného porastu. Argumentoval, že na ostrove rastú najmä šľachtené topole, ktoré vysadili pred približne osemdesiatimi rokmi a sú vo veľmi zlom zdravotnom stave. Ak by vraj les neobnovili, hrozí rozvrátenie porastu a zníženie vodohospodárskej funkcie lesa.

Podľa riaditeľa Inštitútu pre rozvoj Bratislavského kraja Miroslava Draguna výrub stromov, ktoré chránia podzemné vody, by podľa neho spôsobil ohrozenie jej kvality aj množstva a zvýšilo by sa aj riziko lokálnych povodní. „O pár rokov sa môže stať to, že po takých masívnych holoruboch, aké vykonávajú štátne Lesy na Sihoti, a jednej kvalitnej povodni sa na Sihoti naruší základná štruktúra ostrova a celú Sihoť nám povodeň odnesie do zdrže Hrušov a Gabčíkovo,“ varoval.

Ostrov Sihoť, ktorý je pre verejnosť úplne uzavretý, slúži ako vodárenský zdroj od roku 1886, pričom tamjšia podzemná voda patrí k najkvalitnejším na celom Slovensku. Na rozlohe asi 235 hektárov sa nachádza štyridsaťjeden studní a stodva vrtov. Podzemný zdroj zásobuje pitnou vodou asi štvrt milióna ľudí.

(ib)

Ján CUPER: V kauze údajnej vraždy Remiáša sme dospeli k inému poznaniu
Verejnosti sa podsúva účelová verzia

Poslanec NR SR Ján Budaj (OĽANO) predložil do parlamentu návrh ústavného zákona o zrušení niektorých rozhodnutí k amnestii udelenej zastupujúcou hlavou štátu Vladimírom Mečiarom na skutky vzťahujúce sa na zavraždenie Michala Kováča ml. do cudziny. Dlhodobu sa o to usilovali poslanci za KDH. Podľa J. Budaja neoddeliteľnou súčasťou právneho štátu je také konanie a rozhodovanie ústavných činiteľov, ktoré je založené na prirodzenej spravodlivosti a slušnosti. Mečiarovým amnestiám predchádzala amnestia bývalého prezidenta Michala Kováča za podvod na firme Technopol. Jedným z aktérov bol aj jeho syn. Je pozoruhodné, že o zrušení Kováčovej amnestie sa nikdy nehovorilo, aj keď obe úzko súvisia. Čo si o amnestiách myslí docent teórie práva Ján CUPER?

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: internet

• Na zrušenie prezidentských amnestií je potrebná ústavná väčšina poslancov parlamentu. V roku 1998 disponovala koalícia potrebným počtom hlasov a nedokázala zrušiť Mečiarove amnestie. V čom tkvie problém?

Pokiaľ ide o morálnu, ale aj právnu rovinu, ide čisto o nezmysel. Napriek tomu revolucionár Budaj začal novú revolúciu v oblasti spoločenskej morálky. Ak k tomu prirátame vystúpenie podpredsedníčky NR SR Lucie Nicholsonovej, že treba oklamávaným voličom predhodit' nejaké obete, čaká nás veľmi zaujímavé jakobínske obdobie. A som presvedčený, že Nicholsonovej obete sa budú hľadať najmä v radoch predchádzajúcich politikov, najmä z Mečiarovej éry. Lebo tí z Dzurindovej a Radičovej presadzovali záujmy našich politických tútorov. A takí nemôžu byť súdení. Lebo kto-hovie, kto by ich potom omilostil. Keby som ja bol v politike, určite nie.

• Premiér Fico označil amnestie za morálny suterén.

Amnestie sú v prvom rade morálny inštitút. Je spojený s odpustením. Tento aspekt prešiel z gréckej morálnej filozofie do kresťanskej morálky. A z kresťanskej morálky do verejného práva. Aby sa dal realizovať v oblasti práva, musel morálno-právny inštitút dostať pozitívno-právnu podobu. Obsahuje ho aj naše trestné právo. Dá sa definovať ako absolútne subjektívne právo hlavy štátu omilostiť alebo upustiť od potrestania, ktoré je okamžite vykonateľné a nikým nikdy nezrušiteľné. Lebo je to absolútne subjektívne právo hlavy štátu, ktorá ho pri udeľovaní amnestie/milosti zastupuje. Tak sa to chápať po stáročia. Prešlo z kráľa na prezidenta ako hlavu štátu republikánskej formy vlády. Toto právo sa, samozrejme, v moderných právnych systémoch môže viazať na súhlas toho, kto vykonáva spravodlivosť, to znamená na ministra spravodlivosti. Ten preberá za jeho vykonanie aj zodpovednosť, pretože hlava štátu je právne aj politicky nezodpovedná za výkon funkcie. Môže byť súdená len za vlastizradu a úmyselné porušovanie ústavy. Prezident Obama napríklad počas svojho funkčného obdobia udelil 248 amnestií bez súhlasu ministra spravodlivosti a nikto v USA voči tomu neprotestuje. Vzniká teda otázka, prečo KDH a v súčasnosti poslanec Budaj sa domáhajú zrušenia amnestií. I keď dejiny poznajú zrušenie amnestií, ale len diktátormi alebo nedemokratickými režimami. V tejto súvislosti podotýkam, ako slabo poznajú naše dejiny, lebo za prvý Slovenskej republiky vedenie štátu po dohode s Maďarskom amnestovalo všetkých odsúdených nepriateľov štátu.

• Môže sa teda pokračovať vo vyšetrovaní aj bez zrušenia amnestií?

V prípade Mečiarových amnestií bolo trestné stíhanie začaté, takže bola daná forma amnestie v podobe agrácie, aby sa v ňom nepokračovalo. Teda nemôže sa v ňom pokračovať, i keby sa zrušili Kováčove amnestie aj voči jeho synovi, ktorý je údajným poškodeným v kauze zavraždenia.

• Je to morálne?

Morálka sa vyjadruje v nejakých princípoch, podľa ktorých máme žiť. V kresťanstve je to Desatoro Božích prikázání a jedným z princípov je aj odpustenie. Ak má štát právo trestať, má právo aj odpúšťať. Tento princíp

JUDr. Ján CUPER si myslí, že usilovať sa o zrušenie amnestií je nezmysel.

bráni tomu, aby sa amnestie anulovali alebo opätovne uviedlo do života trestné stíhanie.

• Polícia však oznámila, že pokračuje v trestnom stíhaní v prípade smrti Róberta Remiáša z apríla 1996, ktorý mal byť spojkom bývalého prislušníka SIS Oskara Fegyveresa...

Ako advokát musím povedať, že v súvislosti s ďalšími štrnástimi kauzami sa v trestnom vyšetrovaní pokračovalo. Ja som, bohužiaľ, viazaný zachovaním mlčanlivosti Národným bezpečnostným úradom, preto nemôžem o tom hovoriť. Dopustil by som sa trestného činu prezradzovania advokátskeho i štátneho tajomstva. Ale prokurátorovi som napísal štyri listy, aby boli spisy odtajnené a uverejnené, aby sa ľudia dozvedeli pravdu. Aj bez toho, aby niekto vyvolával duchov v podobe nejakých pseudoprávnych argumentov a ustavične žiadal zrušiť amnestie, čím by bol narušený základný princíp morálky v práve, ktorý sa nazýva princíp retroaktivity. V skutočnosti iniciátorom o zrušení amnestií nikdy nešlo o zistenie objektívnej pravdy, lebo tá by vypovedala v ich neprospech a oni to veľmi dobre vedia. Aj týmto spôsobom sa evidentne chceli dostať k moci, aby plnili želanie nejakých iných štátov alebo ich predstaviteľov, ktorí si želali odstránenie Mečiarovej vlády. To im zrejme malo otvoriť cestu k reprivatizácii strategických podnikov.

• Napokon sa im to podarilo.

Samozrejme, dostali majetky a nastolili Dzurindov režim. Zastupujúca hlava štátu si toho všetkého bola vedomá, a preto takto konala. Keďže už tu bol omilostený hlavný poškodený...

• Ved' o to ide. Na verejnosti sa hovorí o Mečiarových amnestiách, ale nehovorí sa o amnestii prezidenta Michala Kováča svojmu synovi. Teda o milosti.

To je forma amnestie, v podstate je to to isté – právo upustiť potrestanie. Lebo tam tiež bolo len začaté trestné stíhanie. Keďže bol na neho vydaný medzinárodný zatykač pre podvod a hrozilo, že pociestuje do väzby v Bavorsku v zelenom antone, existoval záujem dať mu milosť. Takže toto viem pochopiť, že tu zohrali svoju úlohu otcovské city, čo je tiež morálny princíp. To však znamená, že nejedná sa o rozdiel medzi Mečiarovými a Kováčovými amnestiami.

• Hovorí sa, že bez toho, aby sa obidve amnestie neotvorili, nedá sa vyšetriť zavraždenie Michala Kováča ml.

No samozrejme, lebo keďže už bol amnestovaný, nevystupuje v kauze zavraždenia ako obvinený a nemôže sa samozrejme vyhnúť výpovedi pod prísahou. Čiže už by mohol byť vypočutý len ako svedok. A svedok musí hovoriť len pravdu a čistú pravdu. Kauza Technopol, v súvislosti s ktorou bol stíhaný, sa vraj zmazala. Údajne predseda KDH išiel s pánom prezidentom do Bavorska tento problém vyžehliť. Synáček sa po čase vrátil naspäť na Slovensko a pôsobí v diplomacii. Zaregistroval som, že zasa čosi vyvedol.

• Čo teda predstavujú Mečiarove amnestie v politickom živote Slovenska?

Treba ich vnímať v troch rovinách. Jednou je morálka. Druhou, ak by sme chápali amnestie ako čisto právny problém, tak sa treba zamyslieť nad vzťahom práva a morálky. Vo vzťahu práva a morálky platí tzv. Radbruchova formula nemeckého právneho filozofa. Ten povedal, že právo je vtedy spravodlivé, ak je v ňom aspoň minimum morálky. Keďže inštitút amnestie je morálny inštitút zakotvený v práve, musí byť morálny sám o sebe. Vzhľadom na okolnosti, za ktorých sa vyšetrovanie začalo, i na okolnosti, ako sa skutok údajne udial, mohli vzniknúť pochybnosti, či sa tým ľuďom nebude ubližovať a či sa nebudu zneužívať na politické ciele. Videli sme, že kresťanská strana neustále posúvala do parlamentu politicky účelovo nejakú vec, ktorá je už dávno zabudnutá. A zabudnutá je aj morálna kategória. Znova nič opakovať, čo sa už ani po právnej stránke vyšetriť a potrestať nejakých údajných páchatel'ov nedá. Český ústavný súd napríklad prijal rozhodnutie, že po šiestich rokoch ten, kto má v nejakej veci svedčiť, svedčí pravdivo len na tridsať percent...

• A táto kauza má už skoro dvadsať rokov.

Presne tak. To už by bolo zasa len politicky účelové a médiá už zasa majú námet. Ved' Nicholsonová už žiada hlavy ako kedysi Robespierre. Keďže sama je mamička, nebude predseda žiadať hlavu multitecka a predsedu Sme rodina. Tak sa znovu predhodí neoprávnené absolútne zdiskreditovaný bývalý šéf SIS. A tým sa terajšej bohyni spravodlivosti na súčasnom ministerstve spravodlivosti zalepia

oči. Už sa dozvedám, že sa otvárajú ďalšie kauzy. V Černákových pamätiach v súvislosti s kauzou Remiáš sa veselo tvrdí, že vraj tajná služba nechala Remiáša zavraždiť, i keď v tej kauze sme dospeli k inému poznaniu. Špeciálny prokurátor zastavil trestné stíhanie voči bývalému riaditeľovi tajnej služby práve na základe toho, že údajní mafiánski vrahovia zomreli skôr než Remiáš. O jednom zomrel vtedajší minister vnútra Vladimír Palko priznať, že lekári potvrdili jeho smrť minimálne dva a pol roka predtým. A druhého hrob aj s výpoveďou teraz označil Černák. Aj jeho pochovali pred smrťou Remiáša. Tak ako môže niekto tvrdiť, že bol zavraždený. V každom prípade ide o „svedkov“ zo záhrobia, akí sa používali za čias Beriju v smutne známom procesoch s tzv. nepriateľmi boľševického režimu. Podľa môjho názoru stačí otvoriť spis v kauze Remiáš aj pre verejnosť.

• Keď sa kauza nehýbala preto, že hlavný svedok Fegyveres sa zdržoval v zahraničí na neznámom mieste, vtedajší opozičný poslanec Milan Kňažko počas rokovania parlamentu poznal: My vieme, kde je, ale nepoviem.

Iste, na Kňažkovi by sme sa dobre zabavili, keby sa ten spis odtajnil v súvislosti s tými dvomi údajnými utajenými svedkami. V kauze Remiáš vystupovali ako svedkovia viacerí bývalí opoziční politici, vrátane pána exprezidenta Kováča.

• Prečo sa nedá odtajniť táto kauza?

Dala by sa, prečo by sa nedala.

• Kto o tom rozhoduje?

Generálny prokurátor.

• Ale ak terajším pohrobkom tzv. nežnej revolúcie tak veľmi záleží na očiste verejného života, prečo o to nepožiadajú?

Ja sa tiež čudujem. Pardon, možno aj nečudujem. Vždy ma vyvádza z miery, ako niekto dokáže manipulovať s verejnou mienkou. A zasa vidím v Sme panie redaktorky ako špecialistky na túto oblasť. Zasa rozprávajú o niečom, čo nevideli alebo nemohli vidieť. Lebo pochybujem, že im špeciálny prokurátor dovolil nazrieť do spisu, ktorý je zrejme v archíve prokuratúry.

• V tomto prípade, kedy sa dá očakávať odtajnenie spisu?

Ak ho posunú do Ústavy pamäti národa, tak tam to budú riešiť podľa svojich predpisov. Inak kauzu môžu využívať ako prostriedok manipulácie s verejnou mienkou. Podľa potreby toho-ktorého politického subjektu.

• No ale niektorí bývalí tvrdia oponenti Mečiarovej vlády sú súčasťou aktuálnej vládnej koalície.

Nuž, pokiaľ ide o morálny problém ich tzv. slušnosti, tak medzi privatizačnými kauzami Bugára a Mečiara nevidím nijaký rozdiel. Bugár zrejme poskytoval politické krytie pri privatizácii Slovnaftu a Mečiar umožnil Rezešovi privatizovať VSŽ. No chcem zdôrazniť, že v deväťdesiatych rokoch bolo životne dôležité, aby veľké podniky boli v rukách slovenských vlastníkov. Bol som v tom čase v dozornej rade Slovnaftu, tak viem, že vtedy, keď bol problém s fungovaním sociálneho štátu, ktorý sme mimochodom zakotvili aj v liberálnej ústave, vždy bolo možné sa obrátiť na strategické podniky, aby pomohli sociálnej poisťovni. Bolo predať v záujme novej liberálnej slovenskej spoločnosti, aby sa udržal sociálny zmier. Ako tvorcovia slovenskej štátnosti sme niesli najvyššiu mieru morálnej zodpovednosti za štát i spoločnosť, čo vládám po Mečiarovi chýbalo a chýba. Lebo sa prejavili ako exponenti cudzích záujmov. Potvrdením toho, čo hovorím, je pozícia pána Dzurindu a Mikloša v Ukrajine. Aby po tom, čo zo Slovenska urobili banánovú republiku, urobili aj s Ukrajinou. Môžem len ľutovať Slovákov i Ukrajincov.

Sedem krátkých povolebných poznámok o Slovensku

Propaganda-nepropaganda

Ján LITECKÝ ŠVEDA – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Ostatné parlamentné voľby a následné zostavenie vládnej koalície priniesli toľko noviniek, že pre ich lepšie pochopenie a strávenie musíme začať teóriou. Médiá nám totiž od rána do večera podsúvajú, že vraj je tu nejaká pravica a ľavica a ako neveriteľne medzi sebou súperia – priam na život a na smrť.

1. Ak si pripomenieme aspoň pár výrazov, ktoré stručne charakterizujú pravicu – poriadok, mužnosť, sila, tradícia, náboženstvo, vlasť, národ, vlastníctvo, a ľavicu – rovnosť, súcit, prerozdelenie, kolektivismus, ateizmus, internacionalizmus, a spomenieme si, že november 89 bola len eštablika inscenácia, kde hlavným motívom súdruhov bolo prísť k majetkom, vidíme, že sme tu silnú pravicovú stranu ani mať nemohli. To len ľudia s boľševickými spôsobmi, zalezenými až pod kožu, sa odrazu začali hrať na demokratov či kresťanov, aby pokryli celú politickú scénu. Hlavne, aby im odnikiaľ nehrozilo nijaké nebezpečenstvo. Takže títo ľudia úplne prirodzene a zákonite všetky pravicové hodnoty redukovali takmer na nulu. Zostalo len samotné súkromné vlastníctvo, čo však neznamenalo podnikanie či hospodárenie na úžitok spoločnosti, ale pridelenie majetkov komunistickej nomenklatúre.

2. Ak sa však pohybujeme vo svete hodnôt, a nie mediálnych lží, potom musíme povedať, že možno prvá autentická pravicová strana, ktorá sa po novembrovej inscenácii dostala do parlamentu a navyše bez „krsťných otcov“, je Kotlebova ĽSNS. Ak aj im čoskoro nezachutí chuť moci a peňazi. Nejaký ten oligarcha sa už predsa ozve sám. Boli síce aj iné pravicové a vlastenecké strany, ale tie sa do parlamentu nemali šancu dostať. Z tých parlamentných, čo by sa rady za pravicové vydávali, môžeme spomenúť SNS. Z ostatných strán sa postupne stalo iba pravicové placebo, lebo u nich na prvom mieste bol vždy obchod, no a KDH to už bol priam hodnotový podvod na pravicových a vlasteneckých voličoch. Veď už im to konečne aj zráťali. Nuž a ďalšie parlamentné strany akokoľvek spájajú s pravicovými hodnotami je obyčajné klamstvo alebo v tom lepšom prípade vizitka kvality našich tzv. politológov. To, že ĽSNS sa dostala do parlamentu, zod-

povedá celkovému trendu v Európe, keď ľudia sa už začínajú spamätávať z dlhoročného ľavičarskeho rozkladu všetkých pravicových hodnôt, bez ktorých nijaká spoločnosť nemôže prežiť. Ako sa vraví, konzervatívci majú nakoniec vždy pravdu, ale veľmi často je to už neskoro.

3. Komunisti, ich diatky, rovnako ako eštablika štruktúry všetkých vekových kategórií od hrôzy, že starostlivo pripravený podvod sa začína rúcať, unisono zavýli od hrôzy. A oprášili svoj klasický slovník, pretože v rozrušení sa už ani nevedia ovládať. Ako vieme, už od čias XI. zasadnutia Kominterny v roku 1931 súdruh Stalin prezieravo navrhol používať na všetko, čo sa komunistom nepáčilo, slovo fašizmus. A opakovať to donekonečna. Takže nielen nejaký náčelník afrického kmeňa, ktorý nevyznával komunizmus, bol okamžite fašista, ale aj taký surrealistický André Breton, rovnako ako poľskí aristokrati a mnohí ďalší, úplne jedno či politici, či umelci. Všade samí fašisti. Nečudo, že aj našim mladým súdruhom – či už ľudsko-právnym internacionalistom, či tzv. liberálom – sa toto heslo dokonale zarylo pod kožu. A keď sú čo len trochu rozčúlení, vyvrhujú ho zo seba vo veľkých dávkach. Na druhej strane, aspoň máme rukolapný dôkaz, že všetky naše médiá sú v rukách Kominterny. Vtáka poznáš po perí ...

4. K samotnej vládnucej koalícii niet veľmi čo dodať, aj keď niektorí mladší ľudia, oklamani mediálnym zneužívaním slova „pravica“, sa cítia podvedení. Oligarchovia sa jednoducho dohodli a hotovo, veď nič iné sa ani nedalo čakať. Pravica, ktorá s pravicou nemá nič spoločné, nemá najmenší problém dohodnúť sa s ľavicou, ktorá je v službách kapitalistov. Business as usual. A ešte niečo: k válovu sa predsa nechodí s príborom.

5. Malý epitaf pre KDH. Politickí väzni Slovenska si veľmi dobre pamätajú na deväťdesiate roky, keď zo Žabotovej vyšla rozbičajská kampaň voči ich jednotnej celoštátnej organizácii, ktorá sa im nakoniec aj podarila a túto organizáciu dokázali rozdeliť. Aj keď do novej kádehákkej prešlo necelých pätnásť percent pomýlených členov či neukojených kandidátov na predsedu, bol to veľký úder spoločenskej prestíži organizácii politických väzňov. Aj preto je pre tých, čo trpeli v komunistických lág-roch, jedna z najlepších správ týchto volieb, že KDH zostalo pred bránami parlamentu. A zrejme už tam zostane navždy, pretože tento výsledok bude mať presne rovnaký psychologický účinok ako Kotlebových osem percent – jemu percentá porastú, pretože ešte stále veľa ľudí bolo zastrašených masívnymi klamstvami médií, že určite nedosiahne päť percent, kým výsledok KDH aj tým zotravníkovým voľičom ukázal, že kráľ je fakt nahý a ich rady poklesnú ešte dramatickejšie. Je prakticky isté, že rovnako skončí aj ich politický a charakterový klon Radoslav Procházka.

6. Ktovie, či to bude vedieť využiť opäť parlamentná SNS, pretože Slotove vulgarizmy síce nechali pred dverami parlamentu, no akosi zabúdajú na svoju ideologickú pridanú hodnotu. Ale toto nie je tá hlavná vec, od ktorej závisí politická budúcnosť SNS, pretože všetci dobre vieme, ako to chodí... Čo môže SNS zlomiť krk, je to, že ani po štyroch rokoch prítomnosti SNS vo vláde stále nebudeme mať ani slovenskú televíziu, ani slovenský rozhlas a aspoň jeden slovenský denník. Pre esenesáckeho predsedu parlamentu je tu ešte jedna výzva navyše, ktorá rovnako zaväzuje – odstrániť potupné úpravy Svätoplukovej sochy na bratislavskom hrade, ktoré spáchal tiež jeden predseda parlamentu. Ak toto SNS nedokáže, iba rozšíri nepopulárny zoznam strán

– PÁN PREDSEDA, NEVEDELA SOM, ŽE STE ĽAVICOVO ORIENTOVANÝ...

bez parlamentnej budúcnosti, ako HZDS, SDKÚ, KDH a najnovšie Siet'. Pretože Slovensko nemôže žiť v illegálite večne.

7. Na záver by som našim komunistickým novinárom, tým s fašistickým slovníkom, ešte rád vysvetlil jednu záhadu, ktorú oni za svet nevedia pochopiť. A pokiaľ naše školstvo budú mať v rukách naďalej boľševici, ani ju tak skoro nepochopia. Vo viacerých novinách som sa totiž dočítal, akí sú naši súdruhovia prekvapení, že Kotlebu volili aj v obciach, ktoré za povstania Nemci vypálili. Napríklad v smutnej známej Klakovskej doline v obci Ostrý Grúň dostala ĽSNS až dvadsaťsedem percent hlasov. Nuž, vysvetlenie je veľmi jednoduché – miestni ľudia vedia, ako sa to celé zbehlo a kto to celé zavinil. Propaganda-nepropaganda. Že to boli práve „hrdinskí“ partizáni, ktorí si párkrát vystrelili na nemeckú hliadku, čo nemalo nijaký vojenský význam, no keď Nemci začali za ich výčiny robiť represálie na nevinných ľuďoch, rýchle zdupkali do hôr. A vrátili sa, až keď Nemci odišli a hneď začali v dedine robiť nový teror, podobný tomu nemeckému. (Podrobnejšiu spomienku na tieto udalosti od pamätníčky Márie Lujzy Tencerovej si môžeme prečítať napríklad v časopise politických väzňov Svedectvo, ale aj v novinách Sme zo 17. 10. 2007.) Tu by som sa skôr čudoval tomu, že práve v takej obci dostal Smer viac hlasov ako ĽSNS. Ale ako vidíme, aj oficiálna, t. j. zglajchšaltovaná komunistická propaganda predsa len má nejaký účinok a asi ho ešte chvíľu bude mať.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE SA

Jazyková správnosť je daná dodržiavaním jazykových noriem a ich kodifikácie. Štýlová primeranosť sa týka výberu jazykových prostriedkov zo zreteľom na funkciu jazykového prejavu. V jazykových prejavoch je veľa takých chýb, na ktoré jazykovedci verejne poukazujú a kritizujú už od tridsiatych rokov 20. storočia. Táto skutočnosť vyplýva veľmi často z ľahostajného postoja voči národnému jazyku. Treba si uvedomiť, že jazykový prejav nemá byť len zrozumiteľný, ale i správny.

Takzvané „večné chyby“

Uvedieme niektoré nenáležité slová. V hovorení i v písanom prejave dochádza často k zámene slov, ktoré sú hláskovou stavbou podobné, ale významom sa odlišujú, napr. dvojica rad – rada; obor – odbor. Často počujeme spojenie: postaviť sa do rady, tam je veľká rada, lístok do dvadsiatej rady a pod. V týchto prípadoch ide o nesprávne použitie slova rada. V kodifikačnej príručke – Krátkom slovníku slovenského jazyka 4 (KSSJ 4, 2003) – sa uvádza, že podstatné meno rada má tieto významy: 1. návod na konanie, poučenie, odporúčanie, napr. požiadať niekoho o radu; 2. rozhovor, pri ktorom niekto niekomu radí alebo sa radia viacerí: ísť na radu k rodičovi; 3. skupina osôb ako poradný alebo riadiaci orgán istej inštitúcie, organizácie: redakčná rada časopisu, Národná rada Slovenskej republiky (ústavodarný a zákonodarný orgán SR). Z uvedeného vidieť, že podstatné meno rada nemá význam prisudzovaný v uvedených spojeniach. To znamená, že v týchto prípadoch slovo rada nenáležite vytláča správne slovo rad: 1. viac jednotlivcov alebo vecí usporiadaných v 1. línii za sebou alebo vedľa seba: rad cvičencov, domov; 2. skupina jednotlivcov alebo vecí spojených spoločnými záujmami, vlastnosťami alebo tvoriacich isté spoločenstvo: patriť do radov bojovníkov; 3. neurčitý, obyčajne väčší počet niečoho, množstvo: rad rokov; 4. poradie podľa časového alebo príčinného sledu, podľa hodnoty ap.: byť na rade. Z uvedených významov slov rada a rad v kodifikačnej príručke jednoznačne vyplýva, že nemožno povedať, ani napísať: postaviť sa do rady, tam je veľká rada, lístok do druhej rady, ale potrebné je uviesť správne: postaviť sa do radu, tam je veľký rad, lístok do druhého radu. Inou dvojicou, ktorú zaznamenávame je obor – odbor. V tomto prípade sa namiesto slova odbor nesprávne používa slovo obor. Pri pohľade do KSSJ 4 zistíme, že obor je rozprávková bytosť mimoriadnej veľkosti a sily a v druhom význame „čo pripomína takúto bytosť“: mladý svetlovlasý obor. Používanie slova obor namiesto odbor súvisí s vplyvom českého jazyka, kde slovo obor má rovnaký význam ako slovenský ekvivalent slovo odbor. Pre lepšie osvetlenie významu slova odbor nahliadneme do KSSJ 4: 1. väčšie oddelenie inštitúcie ap: odbor bytový; 2. oblasť, sféra; odvetvie i vedný odbor; vybrať si odbor štúdia. V oblasti slovnej zásoby medzi tzv. „večné chyby“ môžeme zaradiť aj slová kľud, kľudný, kľudne namiesto pokoj, pokojný, pokojne, ovsšem namiesto pravda a iné. Používateľovi jazyka v prípade pochybností odporúčame nahliadnuť do kodifikačnej príručky.

Július LOMENČÍK,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie FF UMB

BESEDNICA

Komentujúcich textov o parlamentných voľbách a následnom zostavení vlády i obsadzovaní dôležitých postov je už síce ako húb po daždi a ten hlavný pelotón už aj prehrel, jednako tento môj príspevok pokladám – s odpustením – za dosť originálny, s právom na publikovanie napriek záľahu príbuzných materiálov. Prečo? Výsledok volieb z hláv i rúk voličov a následnú odpoveď vyplývajúcu z rokovania štyroch politických strán kreujúcich vládu vidím ako bumerangový jav: na lekcii zdola prišla lekcia zhora. Akcia vyvolala primeranú reakciu.

Voľbné karty zamiešali mnohé protestné hlasy voličov, čo je známy fakt. No zďaleka nešlo len o naivitu, zlomyseľnosť, recesiu, stádovitú zafatosť alebo nekritické kopírovanie populistických krikľúňov. Aj uvážlivý volič mohol svoj hlas chápať ako zmysluplné varovanie doterajšej vládnucej moci, ak nie dokonca všetkým doterajším vládam: aby podstatne viac mysleli na tzv. radového občana, na prevládajúcu množinu viac či menej chudobných ľudí, ktorým sa ešte aj dvadsaťšesť rokov po „nežnej“ žije ťažko. Vyše štvrt storočia!!! Aby sa viac usilovali „pretaviť“ dosiahnuté makroekonomické úspechy do životnej úrovne občana. Nuž, títo voliči, protestne uprednostňujúci pochybné strany a stráničky, nazý-

vané neštandardnými, udělili vládnucej moci lekcii zdola.

Je veľmi rozumné a pre vývoj v našej vlasti prospešné, že štyri spomedzi štandardných a do parlamentu zvolených strán nerezignovali a napriek určitým ideologickým či aspoň konkrétnym názorovým rozdielom pokúsili sa a úspešne dovŕšili vytvorenie novej

ciou oživej strany odmietol účasť v čudnom pravicovom zlepení z strán i z mocibavých, karieristických indrídú, skupiniek nezriedka bez pevného programu i stranických štruktúr, vhodných na riadenie jednotlivých regiónov našej domoviny.

Novovytvorená vládna koalícia, rozvážne ignorujúca najmä elek-

Lekcia zdola i zhora

Milan KENDA

vládnej štvorčlennej koalície. Prostredníctvom doteraz nevidaných, priam historických kompromisov. A nezľakli sa ani skuvňania početných krikľúňov o zradách ideálov a prísľubov vlastným voličom. Ak majú vlastni voliči náležité IQ a úctu k pozitívnemu riešeniu zdanlivo neriešiteľnej situácie, nebudú svojich lídrov oblepovať všelijakými zradnými nálepkami a zasypávať internetovými nadávkami. Pravda, nájde sa určité množstvo vytrvalých kritikov chudobných duchom...

Pri kreovaní novej vládnej koalície a z nej odvodených významných riadiacich postov rôznych kategórií došlo – aspoň na adresu vnímavých častí voličov – k spätému bumerangovému efektu: k lekcii zhora. A to predovšetkým vďaka štátnickému postojú vedúcej osobnosti SNS predsedu Andreja Danka. Líder tejto výraznou renesan-

tronickej krupobitie nadávok, ukázala našej voľičskej obci, že nebude rešpektovať pri zostavovaní novej vlády i vedenia parlamentu všelijakých krikľúňov, politických dobrodruhov, inseminátorov a karieristických chrapúňov. Po takejto odmietavej selekcii zhora sa jeden z nich urýchlene vrátil do bruselskej zlatej bane. Lekcia zhora v podobe vráteného bumerangu odmieta vlastne nezodpovedné vzhodené, a možno aj zakrúžkované voľbné lístky! Ukázala, že riadenie štátu nie je nijaký cirkus ani happening, ale veľmi zodpovedné, kompromismi zaplatené a vykúpené smerovanie. Vlastenecká aktivita na prospech Slovenska.

A keď sme sa už dotkli čudnej selekcie voličov – neverili by ste, aké bizarné môžu byť pohútky voličov a voličiek! Osobne som poznal voličku, ktorá v istých dávnejších voľbách volila

Čo treba hľadať a najmä vidieť za úspechmi čínskej ekonomiky

Peking oživuje Hodvábnu cestu

Róbert HÖLCZ – Foto: internet, Kresba: Andrej MIŠANEK

Globálny rast svetovej ekonomiky je čoraz menej závislý od menových kurzov svetových mien a čoraz viac závislý od budúceho hospodárskeho vývoja druhej najväčšej ekonomiky sveta. Všetci si pochopiteľne kladieme otázku, ako je možné, že donedávna taká podceňovaná čínska ekonomika s vyše miliardou obyvateľov pod vedením vláducej komunistickej strany dokázala za niekoľko desiatok rokov čínsky hospodársky zázrak?

Čínsky model spravovania domácej ekonomiky, označovaný ako čínsky štátny kapitalizmus, je postavený na využívaní obrovskej masy lacnej pracovnej sily, ktorej vyprodukovaná pridaná hodnota sa investuje do strategických odvetví hospodárstva doma a všade vo svete. Okrem štátnych podnikov je povolené aj súkromné podnikanie, ktoré riadia skôr nomenklaturne kádre z vojenského prostredia, čo platí najmä v odvetviach energetiky, dopravy, informačných technológií, v zbrojárskej výrobe a, samozrejme, tiež vo výskume a vo vývoji nových technológií.

■ MENOVA POLITIKA

Za úspechmi čínskej ekonomiky však treba vidieť aj menovú politiku čínskej centrálnej banky, ktorá sa netají zámerom dostať svoju menu medzi svetové rezervné meny, s čím, samozrejme, súvisí členstvo vo svetových obchodných a finančných inštitúciách. Pre poriadok vecí treba pripomenúť, že dnes je čínska mena v menovom koši piatich svetových mien so špeciálnym právom čerpania ako medzinárodné rezervné aktívum Medzinárodného menového fondu. V poslednom období však došlo k spomaleniu čínskeho hospodárskeho rastu z dvojciferného na jednociferný. HDP je teraz na úrovni 6,9 percenta, čo je však stále dvojnásobne viac, ako dosahuje hospodársky rast EÚ. Keď k tomu prirátame narastajúcu zadlženosť čínskej ekonomiky a tiež potrebu zvyšovať domáci dopyt, nemôžeme sa čudovať, že čínsky kapitál vstupuje v rámci strategického partnerstva aj do štátov strednej a východnej Európy i oživením dávnovej Hodvábnej cesty.

■ ČESKÉ PARTNERSTVO

Základnou čínskeho investovania v spomínanom priestore sa má stať Česko, ktoré po poslednej návšteve čínskeho prezidenta podpísalo zmluvu o strategickom partnerstve s cieľom stať sa tak finančným

také dôležité, že sa v ňom významne angažoval český prezident na ekonomickom fóre za prítomnosti českých a čínskych podnikateľov? Predovšetkým si plnil svoj prezidentský sen o vybudovaní českej ekono-

centrom pre strednú a východnú Európu. Pohnútkami na to bola výhodná geografická poloha, stabilita finančného a bankového sektora, nízka zadlženosť a trvalo vysoká životná úroveň. Politickým dôvodom však je, že Česko je súčasťou spolupráce šestnástich krajín strednej a východnej Európy a Číny, nazývanej tiež Iniciatíva 16 plus 1, s čím súvisí iniciatíva Jedno pásmo, jedna cesta. Podpísané dohody medzi oboma štátmi rátajú v tomto roku s objemom obchodnej výmeny vyše sto miliárd českých korún, čo však predstavuje len päť percent zahraničných investícií.

Čo je však na tomto obchode

mickej diplomacie, a tak sa právom očakávajú ďalšie konkrétne výstupy. Čo však môže byť dôvodom čínskej angažovanosti? Predmetom záujmu čínskej strany sú najmä dva podnikateľské piliere – bankovníctvo a energetika. Preto sa ani nemôžeme čudovať, že čínska súkromná spoločnosť CEFC China Energy Company Limited podpísala zmluvu o strategickom partnerstve práve s česko-slovenskou finančnou skupinou J&T Finance Group, v ktorej má dnes 50-percentný podiel bez manažérskeho riadenia. Tá okrem J&T banky s pôsobnosťou v Čechách a na Slovensku vlastní na Slovensku aj Poštovú banku a cez

J&T Private Equity Group množstvo podnikov v Čechách a na Slovensku v oblasti energetiky, cestovného ruchu, realit, lyžiarskych stredísk, médií a pod. V tejto súvislosti však treba povedať, že dôvodom narastajúcej čínskej podnikateľskej aktivity v našom priestore je úsilie čínskeho vedenia o vstup do medzinárodných finančných a obchodných organizácií, cez ktoré chcú získať štatút trhovej ekonomiky, s čím súvisí jej presadzovanie celého radu ochranných výhod. Môžeme tiež špekulovať o možnosti získania peňazí z Európskej centrálnej banky za minisové úroky v prípade ich investovania do už spomínaných oblastí podnikania. Prostredníctvom podielov v spomínaných bankách sa chce čínsky kapitál presadiť všade, kde má Čína zastúpenie v okolitých krajinách, a tiež sa počíta, že J&T sa ľahšie dostane na čínsky trh a vôbec všade, kde čínsky kapitál podniká. Hovorí sa o jej vstupe do najväčších čínskych bánk s kompletnou bankovou licenciou, vrátane investičného a privátneho bankovníctva, pričom sa nedá vylúčiť ani budovanie kapitálových investičných fondov s objemom niekoľko miliárd eur.

Niektorí českí politici však hovoria o zbytočnosti nárastu čínskych investícií, keďže je nadbytok zahraničného kapitálu. Prílevom ďalšieho dochádza k hospodárskej nerovnováhe medzi zahraničnými a českými podnikateľmi a je tiež obava, či vstup čínskeho kapitálu nebude zároveň obmedzovať podnikateľský priestor pre české a napokon aj slovenské firmy na starom kontinente. Pre poriadok vecí však treba povedať, že pred vstupom CEFC do J&T Finance Group vlastní spomínaná najväčšia

čínska súkromná spoločnosť v Šanghaji celý rad súkromných firiem v Čechách, akými sú futbalový klub Slávia, pivovary Lobkowicz, leteckú firmu Travel Service, veľké hotely a paláce na Hradčanoch a v centre Prahy, s vyšším podielom na ich majetku a, samozrejme, s výhradným manažérskeým riadením.

■ SLOVENSKÉ PROJEKTY

Vstupom čínskeho kapitálu do J&T Finance Group sa ten cez už spomínané banky dostáva aj na Slovensko so všetkými dôsledkami. Známe sú rokovania aj so slovenskou finančnou skupinou Penta, ktorá v oblasti bankovníctva vlastní toho viac – a síce Prima banku, Privatbanku a najnovšie aj Sberbank Slovensko. Predstavitelia Penty sú v záveroch zatiaľ opatrní, nie sú totiž ochotní spravovať cudzí kapitál, a pokiaľ ide o vlastnícke vzťahy, rozširujú sa len z vlastných osvedčených zamestnancov. Penta má na Slovensku významné postavenie v zdravotníctve, kde okrem siete nemocníc a lekární vlastní aj zdravotnú poisťovňu Dôvera. Okrem realitného biznisu a podnikania v kurzových stávkach a v médiách však pripúšťa diskusie v oblasti možného predaja menej významných podnikov v mäsiarstve, výroby krmív pre mačky a psov, technológie brúsenia, výroby menších lietadiel, údržby a správy budov a pod. V žiadnom prípade však dnes ešte nemôžeme hovoriť o budúcom strategickom partnerstve s Pentou. Čo už je však jasné, je odpredaj českej strojárnej spoločnosti Zčas vo vlastníctve Železiarne Podbrezová čínskemu investorovi, ktorý na oplátku počíta s jej dlhodobou prítomnosťou na čínskym trhu. Peniaze z predaja sa vložia do fondu na budúce investovanie priemyselných podnikov v Česku spolu s čínskou spoločnosťou Henfeng Bank Company.

Na záver treba povedať, že Čína je pre Slovensko najväčší mimo-európsky obchodný partner najmä v dovoze áut, pričom o vstup čínskeho kapitálu na Slovensko sa už dlhé roky usiluje firma IPEC, ktorá má spolu s niekoľkými čínskymi firmami, podnikajúcimi v oblasti potravinárskeho a textilného priemyslu, otvorené centrum v Senci, pričom sa centrum pokúša aj o predaj slovenských výrobkov priamo v Číne.

Môže Slovenská republika napomôcť zmiereniu na Balkáne? Pozitívne signály z Mostaru

Martin JARINKOVIČ – Ilustrácia: internet

V poradí 19. medzinárodný hospodársky veľtrh v hercegovinskom Mostare za účasti lídrov Bosny a Hercegoviny, Srbska, Chorvátska a Čiernej Hory bol v znamení hľadania ciest na znížovanie napätia na Balkáne. Regionálni lídri tak demonštrovali ochotu zlepšovať vzájomné vzťahy a vyslali pozitívny signál nielen svojim občanom, ale aj do zahraničia.

Balkán v poslednom období zažil jednu z takmer cyklických vln napätia, ktorú vyvolala séria po sebe nasledujúcich udalostí. Vážne sa dali do pohybu po tom, čo Haagsky tribunál vyniesol koncom marca rozsudky v prípade Radovana Karadžiča, niekdajšieho prezidenta Republiky Srbskej v Bosne a Hercegovine, a v prípade Vojislava Šešelja, lídra Srbskej radikálnej strany. Oba verdikty vyvolali ostré polemiky, miestami až hystériu v Bosne a Hercegovine, Chorvátsku i Srbsku. Lenže oveľa väčší problém než už takmer sfolklorizované balkánske rozpory okolo politických rozhodnutí Haagskeho tribunálu prinieslo zasadnutie výboru pre rozšírenie EÚ 8. apríla 2016, na ktorom Chorvátsko ako jediné nedalo svoj súhlas na otvorenie kapitoly č. 23 v prístupových rokovaniach so Srbskom, čím rokovania nateraz zablokovalo. Len pre vysvetlenie doplníme, že kapitola 23 sa týka právneho systému a základných práv. Chorvátsko v rámci tejto kapitoly požaduje od Srbska splnenie

troch podmienok: zmenu zákona o vojnových zločinoch, ktorý dáva srbským súdom právomoc stíhať pre vojnové zločiny občanov štátov bývalej Juhoslávie (teda aj občanov Chorvátska podozrivých z vojnových zločinov), zabezpečenie zastúpenia predstaviteľov chorvátskej menšiny v srbskom parlamente a spoluprácu s Haagskym tribunálom. Srbsko sa tak ocitlo v podobnej situácii, v akej bolo Chorvátsko, ktorému v predvstupových rokovaniach kladlo podmienky Slovinsko.

■ CHORVÁTSKA BLOKÁDA

Srbskí predstavitelia vyjadrili prekvapenie z chorvátskeho postoja. Ako to už býva, padli pomerne rázne vyjadrenia, ktoré reprodukovali aj naše médiá. Chorvátske stanovisko uštedrilo ranu európskemu úsiliu srbskej vlády premiéra Aleksandra Vučića, ktorý si tak nemohol tesne pred voľbami (budú sa konať 24. apríla 2016) na konto úspechov pripísať pokrok v srbských eurointegrčných ambíciách. Tento ťah sa však môže ukázať z chorvátskeho hla-

diska nakoniec ako kontraproduktívny a vzhľadom na silnejúce euroskeptické nálady v srbskej spoločnosti (podľa najnovších informácií agentúry Tanjug až 71,6 percenta respondentov v anketе sledujúcej nálady obyvateľstva sa vyjadrilo proti vstupu Srbska do EÚ i NATO) môže dodatočne ešte viac presvedčiť Srbov, že v Európskej únii nie je pre nich miesto. O tom ich už dávno presvedča srbská pravicová opozícia a chorvátske gesto tak môže v konečnom dôsledku len posilniť pozíciu Vojislava Šešelja. Líder srbských radikálov je pritom v Chorvátsku považovaný za najnepriateľnejšiu osobu srbského politického života. Rizik dosahov chorvátskej blokady na srbskú politickú scénu sú si zrejme vedomí aj v Bruseli a podľa srbských médií i analytikov sa dá očakávať tlak na Záhreb, aby zmenil svoj postoj v ústretovejší.

■ NÁDEJ NA ZMIER

Ako sme už spomenuli, stretnutia balkánskych lídrov v Mostare priniesli istú nádej. Srbský premiér Vučić a chorvátska prezidentka Kita-

Aj tento slávny most v Mostare padol za obeť vojnovým udalostiam.

rovičová si v rámci krátkeho rozhovoru vymenili zmierlivé posolstvá. Podľa Vučića to bol dobrý rozhovor, pričom vyjadril nádej, že obidva národy budú do budúcnosti vytvárať dobré susedské vzťahy. V podobnom duchu sa vyjadrila podľa chorvátskych médií aj chorvátska prezidentka. Nateraz ťažko súdiť, či šlo len o rétorické cvičenia, alebo reálnu snahu o zlepšenie vzájomných vzťahov. Skúsenosti by dávali za pravdu skôr prvej možnosti.

Na druhej strane, záujem Slovenska je zmier na Balkáne a v rámci neho najmä srbsko-chorvátske zmierenie. Slovensko, ktoré má historicky dobré vzťahy so Srbskom, ako aj s Chorvátskom, by mohlo zohrať v tomto procese dôležitú sprostredkovateľskú rolu. Slovenská diplomacia, ktorá má oblasť západného Balkánu zafinancovanú ako jednu z priorit, by si tak mohla pripísať významnú zásluhu za svoju zmierovaciu misiu. Naša diplomacia

by sa v tomto prípade mohla pokúsiť aj o smelšie vyjadrenie vlastnej, samostatnej línie. Slovensko by pritom malo vychádzať najprv zo svojich vlastných národných záujmov a až potom sa zberať po súhlasných prikývnutiach z Bruselu, pretože zmierenie, ktoré na Balkáne presadzuje Brusel, Haag a Severoatlantický pakt, nie je zmierením, ale v dlhohobej perspektíve podnecovaním k ďalším konfliktom na Balkáne. Slovensko by pritom malo rešpektovať postoj Chorvátska, ktoré je integrované v EÚ i NATO, ako aj Srbska, ktoré svoju cestu ešte len hľadá, pričom vzhľadom na pomerne výrazný odpor srbskej populácie k integrácii do EÚ a NATO by Slovenská republika z zásady nemala vo vzťahu k Srbsku pôsobiť ako agitátor členstva v týchto organizáciách, pretože to zaväňuje zasahovaním do vnútorných vecí suverénneho štátu. Občania Srbska sa musia rozhodnúť sami.

Kunsthalle kladie otázky a ponúka odpovede okrem jednej Strach z neznámeho aktuálne rezonuje

Alexander GOTZ – Foto: Národné osvetové centrum Bratislava

Nie je zvykom, aby slovenská galéria pomerne rýchlo zareagovala na závažný celoeurópsky problém, akým nesporne takzvaná utečenecká kríza je. Bratislavský Dom umenia – Kunsthalle však priniesol výstavu, ktorá sa usiluje do tejto mnohovrstvovej témy vniesť vlastný originálny pohľad. Návštevníci môžu zhliadnúť zaujímavé, občas provokatívne a niekedy akoby prvoplánové inštalácie od dvadsiatich troch autorov zo šiestich krajín. Okrem toho k danej téme ponúkajú odborní pracovníci KHB aj sprievodné podujatia, akými sú besedy, stretnutia a workshopy.

V textovom materiáli, ktorý k výstave organizátori pripravili, sa píše: „Utečenecká kríza, ktorej v súčasnosti čelíme, je najzávažnejšia od druhej svetovej vojny. Miliómy ľudí bolo nútených opustiť svoje domovy v dôsledku vojnových konfliktov alebo extrémnej chudoby. Táto situácia priniesla do našej spoločnosti veľa neistoty a stále vyvoláva mnoho otázok. Skúsenosť kontaktu s inými kultúrami je pre krajiny východnej Európy nová a neznáma. Na vzájomné spoznávanie sa nebolo dosiaľ dostatok času, stojíme iba na začiatku vzájomného dialógu. Výstava Strach z neznámeho sa pokúša prekonať bariéru nekomunikácie. Vystavené diela domácich i zahraničných umelcov a umelkyň sa zaoberajú utečencami, no aj našim vzťahom k nim.“

■ Z NEZNÁMEHO ZNÁME

Kurátorka výstavy Lenka Kukuřová má s expozíciou ambiciózný zámer, ktorý vyjadruje nasledovne: „Fenomén strachu z neznámeho, ktorý sa objavuje v názve výstavy, na Slovensku a vo východnej Európe do značnej miery určuje podobu verejnej diskusie. Tematika iných kultúr alebo nábožen-

stiev je našej domácej realite stále pomerne vzdialená. Napätie v spoločnosti nevzniká na základe reálnych skúseností, ale väčšinou na základe sprostredkovaných obrazov a tvrdení. K ľuďom, ktorí do Európy prichádzajú v núdzi, sa v dôsledku toho často nestavíme ako k skutočne „neznámym“, ale ako k reprezentantom predstáv o tej-ktorej skupine.“

Keď návštevník vstúpi do priestorov galérie, ponúkne sa jeho oči celý rad umeleckých artefaktov. Niektoré spracúvajú danú tému priamočiara, ako napríklad inštalácia, kde je použitá štylizácia známej osvietenárskej brány s nápisom Štěstí je volba, iné metaforicky v podobe množstva oranžových záchranných viest. Je to akoby odozva mediálnych obrazov na tému utečencí, ktoré máme chtiac-nechtiac zafixované doslova v podvedomí a ktoré sa tvorcovia snažia vyvolať v novom kontexte.

■ PRIESTOR POCITOV

Odjakživa to boli práve umelci, prostredníctvom tvorby ktorých sa často dostávali na verejnosť rozporuplne vnímané témy. Organizátori výstavy k tomu dodávajú: „Umenie

poskytuje platformu, kde je možné otvoriť závažnú spoločenskú tému v symbolickej rovine bez čierneho-bielej polarizácie. Umelci a umelkyne nie sú odborníkmi na utečeneckú problematiku, no vyjadrujú svoje subjektívne pocity a názory a dostávajú sa do dialógu s názormi publika. Ambíciou umeleckého spracovania je rozhovor človeka s človekom. V umení je možné vyhnúť sa zjednodušeniu na abstrahované „dobro“ a „zlo“ a zamerať sa na predstavy a vízie. Výstava môže byť miestom, kde sa môžu všetci rozprávať bez toho, aby debatu vyhrali.“

Diela prezentované na výstave sa nedotýkajú len problematiky súčasnej utečeneckej krízy, ale aj tém s ňou úzko spojených. Niektoré diela majú formu umeleckých reportáží, niektoré vznikali dokonca v spolupráci s utečencami a utečenkami alebo s ľuďmi, ktorí s nimi pracujú. Časť diel vyzýva na zamyslenie, ďalšie sú vyjadrením protestu. Prevažná väčšina umeleckých diel vznikala priamo pre výstavu a vyjadruje sa k téme v kontexte východnej a strednej Európy. Vystavujúci umelci a umelkyne veľmi citlivo vnímajú situáciu a náladu v spoločnosti a reagujú na ňu, pričom politické a kritické témy

Návštevníci Domu umenia – Kunsthalle v Bratislave na výstave Strach z neznámeho.

sa v tvorbe mnohých z nich objavujú dlhodobo.

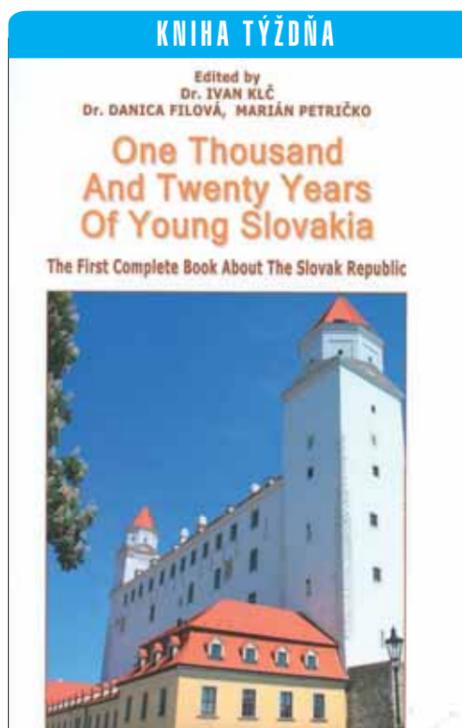
■ OTÁZNIK BEZ ODPOVEDE

Veľmi citlivé, a preto aj v spoločnosti mimoriadne rezonujúce témy zvyčajne nemajú len jeden, ten „správny“ výklad, keďže to by zavádzalo prinajmenšom demagogiou, ak nie priamo manipuláciou. Organizátori výstavy to pochopili a v sprievodnom materiáli píše: „Vystavené umelecké diela nie sú prezentované ako dokumenty, nenáročujú si na absolutistickú pravdu. Vytvárajú priestor na zastavenie, zamyslenie a zbavenie strachu. Zároveň sú humanistickým apelom. Výstava pripomína, že problém utečeneckej krízy nevzniká mimo nás, ale sme jeho súčasťou. Sme však aj súčasťou jeho možného riešenia.“

Existuje tu však jedna dôležitá otázka, na ktorú si každý musí hľadať odpoveď sám. Nejde v prípade státisícov vo veľkej miere najmä ekonomických utečencov o strach práve zo známeho? Z nekompatibilnosti kultúr, ktorá prerastá do izolovanosti islamských komunit, do vzniku vyčlenených štvrtí žijúcich čoraz viac podľa práva šaria – Európanom neprípustného. Aj keď oficiálne médiá správy dôsledne selektujú, ba niekedy aj cenzurujú, predsa len máme možnosť urobiť si obraz o tom, čo zažívajú viaceré západoeurópske mestá a v akom bludnom kruhu stretu dvoch civilizácií sa krúti. Ono totiž netreba všetko hádzať na strach z neznámeho, teda xenofóbiu. Čoraz väčšiu úlohu začína zohrávať strach zo známeho.

Unikátna kniha o Slovensku

Tisíc a dvadsať rokov mladého Slovenska, Dr. I. Klč, Dr. D. Filová, M. Petričko, 2015

Máloktovej knihe zo Slovenska sa dostáva vo svete toľko uznania ako knihe o našej vlasti plne v anglickom jazyku One thousand and twenty years of young Slovakia (Tisíc a dvadsať rokov mladého Slovenska), ktorá vyšla pri príležitosti 1 150. výročia príchodu Cyrila a Metoda na naše územie a 20. výročia vzniku Slovenskej republiky.

Publikáciu, ktorej vydavateľom je Dušan Kutálek z Myjavy a odborným poradcom popredný mediálny odborník doc. PhDr. Ján Sand, PhD., zaradili do svojej kolekcie dve prísne výberové a najprestížnejšie knižnice na svete – svetská Library of Congress U. S. vo Washingtone (založená 1800) a kresťanská Vatikánska apoštolská knižnica (založená 1447), ako aj štátne vedecké knižnice USA, Ruska a Číny. V americkej kongresovej knižnici bola po sto päťdesiatich štyroch rokoch vôbec prvou knihou slovenských tvorcov a tlačiarov (Kasico, a. s., Bratislava), ktorú zaradili do svojej kolekcie. Veľký záujem o výpravnú knihu, v ktorej je na 768 stranách 1 334 ilustrácií, majú individuálni záujemcovia v zahraničí – najmä v USA a v Kanade a tiež od Peru cez JAR, Indonéziu, Austráliu až po Čínu. Objednávajú ju tiež Slováci pre svojich príbuzných, priateľov a obchodných partnerov v zahraničí, ako aj riaditelia škôl ako učebnú pomôcku. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR ju využíva na propagáciu Slovenska a je dostupná na všetkých našich zastupiteľských úradoch. Na jej obsahom stvárnení sa spolupodieľalo Ministerstvo kultúry SR. (jm)

MEDAILÓN

Sú muži pera, ktorých čitatelia majú radi pre ich hlbavosť a filozofickú objavnosť ich diel. No zároveň sú na našej literárnej scéne aj takí, ktorí do textov vkladajú svoju vášň za konkrétnu vec, bojovníci a zapálení diskutéri. Medzi takých patrí aj prozaik a publicista Peter ŠTRELINGER.

Muž s vášňou v slovách

Peter Štrelinger sa narodil 20. apríla 1946 v Martine a po skončení základnej školy študoval na Strednej lesníckej technickej škole v Liptovskom Hrádku a neskôr slovenčinu a angličtinu na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici. Po štúdiách krátko učil na základnej škole v Lokci, pôsobil ako odborný pracovník Matice slovenskej v Martine a v rokoch 1976 – 1989 v literárnom oddelení Zväzu slovenských spisovateľov v Bratislave. Neskôr zakotvil na pár rokov ako redaktor našich SNN, ktoré od roku 1994 vymenil za redaktorský post v denníku Slovenská republika. Nasledovala práca v časopise Literika, týždenníku Literárny týždenník a v bratislavskom Večerníku, odkiaľ si to nasmeroval do slobodného povolania. Po odchode z novín bol päť rokov redaktorom Slovenského rozhlasu, Rádio Devín. Až kým ho vtedajšia riaditeľka Zemková nevyhodila krátko po oslave jeho 60-ty - priamo do penzie! Svoju literárnu tvorbu začal drobnou literárnou publicistikou v Matičnom čítaní, Nedeľnej Pravde, Novom slove, Slovenke, Slovenských pohľadoch a ďalších. Neskôr upriamoval svoj záujem na literárnu biografistiku. Spolu s T. Winklerom vydal biografické miniatúry Kto proti osudu 1 – 2 (1976 a 1978), samostatne biografickú novelu o Martinovi Kukuřinovi Láska a smrť (1980), ďalej humoristicko-satiricky ladené poviedky Od rána bláznivý deň (1978) a novely Zbožňujem svojho šéfa (1986), román Salakúzy (1988), poviedky Psia demokracia (1994). Okrem toho je autorom divadelnej hry Spolok drobnochovateľov (1984) a troch televíznych hier. Výsledkom jeho novinárskej tvorby sú knihy reportáží V centre Bermudského trojuholníka (1995) a Spravodlivý medzi národmi (1999). V týchto dňoch Peter Štrelinger oslávil sedemdesiat rokov. V mene redakcie mu blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Móda sa neustále mení a my podmieneční pamätníci to sledujeme s pobavením, niekedy s úžasom a nájdú sa aj takí, ktorí neskryvajú svoje zdesenie. Čo sme sa na strednej škole nabojovali s profesormi, aby nám povolili nosiť dlhšie vlasy. Nemyslím teraz kučery až po pás, ale aspoň na golier košele. Nakrátko vystrihaní boli iba šplhúni, no a my sme sa chceli podobať aspoň trochu na naše hudobné idoly v bujarých sedemdesiatych rokoch. Dnes je väčšina mládencov vystrihaná ako chovanci polepšovne a každému to prúde v poriadku. Poriadneho vlasáča aby človek s lampášom hľadal, ale ktovie, pani móda

nám iste prinesie ešte nejedno prekvapenie.

No čo tam po vlasoch, tie dorastú, teda aspoň niektorým jedincom, a tí ostatní sa môžu zaregistro-

vanými oknami. Obidva výtvy boli z dnešného pohľadu žalostné. Spomienkou z vojny mal byť vytetovaný tank, dielo sa však podobalo skôr na korytnačku, ktorej nejaký sadista

okolo nežných bicepsov vytetovanú nejakú ozdobnú pásku. Tie odvážnejšie či tvrdšie v podobe spletných osnatých vetvičiek, prípadne rovno osnatého drôtu. Na ramienku

propagovať aj športové či spevácke bulvárne celebrity, tak začala valcovať ulice. Teda najmä v teplých mesiacoch, keď sú rôzne časti tela odhalené.

Minule som v kaviarni zbadal celkom peknú dievčinu, ktorá bola potetovaná jedna radosť, pričom jednu ruku mala kompletne tak uchvatne pokreslenú, že som ju chcel požiadať o ruku nie za účelom sobáša, ale za účelom prehliadky. V tejto súvislosti mi však prišiel na um jeden vtip. Niekedy o štyridsať rokov povie vnučka babke: „Babička, až budem veľká, chcem mať na brušku vytetovaného tiež takého kondora ako ty.“ A babička odpovie: „Vieš, dieťa moje, v časoch mojej mladosti to bol kolibrík...“

Marek DANKO

Dokonale počmárani od hlavy až po päty

vať v Klube nespravodlivo plešatých, ktorý už dávnejšie založil Vilo Weber v Trenčíne. Lenže ďalšia módna špecialita je dlhotrvajúcejšieho charakteru. Áno, mám na mysli tetovanie. Ako mládenec som mal dvoch známych so spomínanou ozdobou kože. Jeden k nej prišiel ani sám nevedel ako na základnej vojenskej službe a druhý pri kratšom výchovnom pobyte v istom zariadení so zamrezo-

zapichol do panciera vodovodnú rúru. Ešte horšie dopadol druhý skrášlený mládenec. To, čo malo predstavovať nahú ženu, podobalo sa skôr na náčrt patológa po vlakovom nešťastí.

Ale nové vetry priviali po novembri do našich končín aj skutočných profesionálov tetovacej ihly. Začalo sa to nenápadne. Najprv sme stretávali prvé odvážne devy, ktoré mali

sa objavil motýlik a na kúpalisku ste mohli vidieť priekopníčky novej módy s orientálnym ornamentom na miestach, kde chrbát stráca poctivé meno. Silnejšie pohlavie dávalo prednosť obrázkom tигра, orla a iných bojovných živočíchov, prípadne abstraktným ornamentom, za ktoré by sa ani starovekí keltskí bojovníci nehanbili. Móda pokreslenej kože však napredovala, a keď ju začali

Knieža grafiky A. BRUNOVSKÝ zostáva v myšliach milovníkov umenia

Tvorca rajských idýl vo vrave a chaose sveta

Emília HUSÁR SEMANCOVÁ – Foto: archív autorky

Keď sa vlni uprostred roka v Slovenských národných novinách číslo 34 objavil krátky medailón o Albínovi BRUNOVSKOM pri príležitosti jeho nedožitých osemdesiatin, zaznela v ňom aj obava, či si na túto neprávnosť ponevierať azda najväčšiu osobnosť slovenskej grafiky a umenia vôbec niekto dôstojným spôsobom spomenie a vráti mu tú úctu, akú mu podenkoví revolucionári šmahom ruky upreli.

Pochybnosti mali reálny základ, lebo ucelenejší výber z umelcovho diela ako prví uviedli ešte uprostred vlaňajšieho leta naši susedia v Galérii českej grafiky Hollar v Prahe. Zato v slovenských reprezentačných galérijných domoch vládlo znepokojujúce výstavné mlčanie... Potom takmer ako pendant k Čechom predstavila koncom septembra 2015 slovenskú grafickú školu Galéria SPP, kde v kolekcii šiestich dominantných osobností žánru nazvaného Imaginárium slovenskej grafiky už bol aj Albín Brunovský. No a napokon neomylnne prišiel Ivan Jančár a Galéria mesta Bratislavy s Brunovského profilovým výberom sedemdesiatich diel v modernej galérii Antiquo Hospital de Santa María v rodisku Miguela Cervantesa Saavedru v meste Alcalá de Henares neďaleko Madridu. Nedali sa zahanbiť Brunovského rodáci v Zohore a pridala sa i Záhorská galéria Jána Mudrocha v Senici.

■ ZÁMOCKÉ SCHODY

V týchto dňoch v Pálffyho paláci na Zámokoch zachováva istú chronologickú i symbolickú kontinuitu posledný profesorov žiak Karol Felix svojou expozíciou Brunovského diel, ktorá akoby nadväzovala na už uvedenú Retrospektívu Brunovského diel v tomto priestore pred dvadsiatimi rokmi od 10. decembra 2004 do 20. februára 2005.

Pripomeňme, že „knieža grafiky“, určite nie iba slovenskej, sa narodilo 25. decembra 1935 v Zohore. Obec a záhorský región, charakteristický naviatymi pieskami a borovicovými lesmi, boli umelcove trvalé inšpiračné žriedla. Umelecký talent dostal profesionálne kontúry na Vysoké škole výtvarných umení, kde študoval v rokoch 1955 – 1961 v oddelení grafiky u profesora Vincenta Hložníka. Po aspirantúre (1963 – 1966) sa na VŠVU v Bratislave stal vedúcim oddelenia knižnej tvorby a neskôr dve desaťročia až do spoločenského zlomu viedol na tejto vysokej škole oddelenie voľnej grafiky a knižnej tvorby. Medzitým ho v roku 1981 vymenovali za univerzitného profesora.

■ REMESELNÝ FUNDAMENT

Ako umelec i pedagóg prof. Albín Brunovský obnovil záujem o klasické grafické techniky – lept, akvatintu, mezzotintu, suchú ihlu, kameňorytinu, litografiu.

Vo svojej tvorbe sa popri voľnej grafike venoval najmä maľbe, knižnej ilustrácii, úžitkovej tvorbe – návrhom plagátov, známok a bankoviek, ale i scénografii.

Na začiatku šesťdesiatych rokov a v priebehu ich prvej polovice sa slovenské umenie na širšej báze vyrovnávalo s medzivojnovou avantgardou, povojnovými abstraktnými tendenciami a simultánne reagovalo i na vtedy aktuálne tendencie pop-artu, nového realizmu a novej figurácie. Popritom sa muselo brániť i atakom domácej tradicionalistickej a dogmaticky orientovanej výtvarnej scény.

V tomto uzlovom období premien hodnotových kritérií a celkového zamerania nášho umenia vstupuje do výtvarného diania jeden z protagonistov povojnového vývinu, veľký mág slovenskej grafiky – Albín Brunovský.

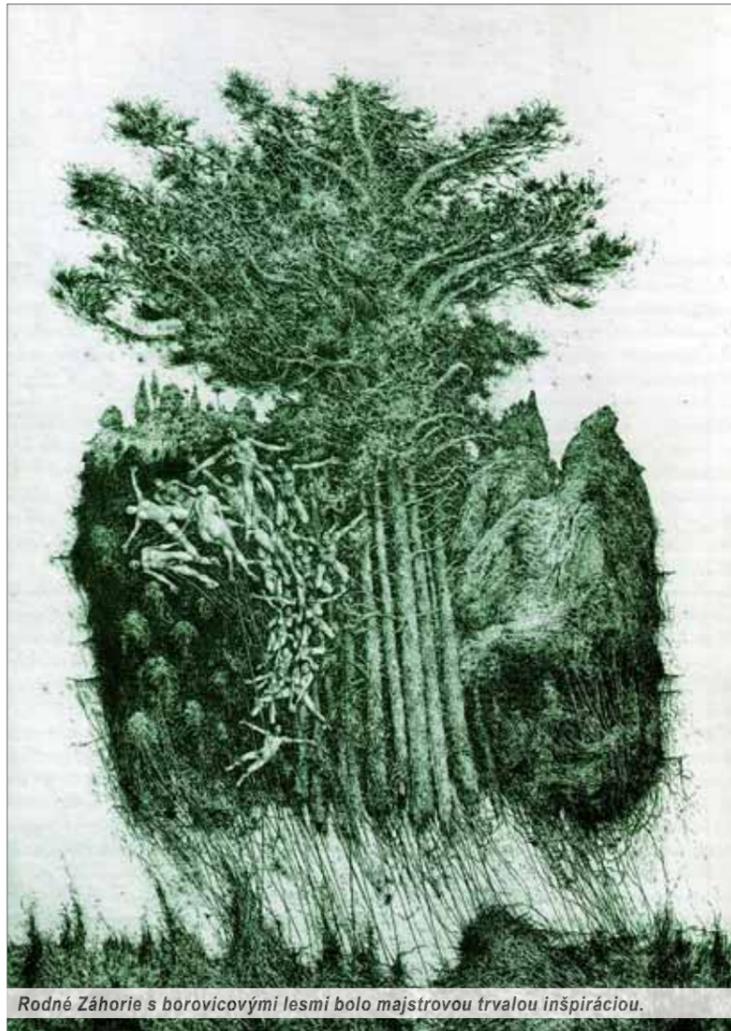
■ RACIONÁLNY VIZIONÁR

Začína rozvíjať princípy figuratívnej fantazijnej tvorby, pre ktorú námety nepochybne čerpal v grafickom ateliéri prof. V. Hložníka, u ktorého študoval. Kým však základy Hložníkovho umeleckého východiska vyrástli z expe-

zionizmu a pokubistického Picassa, a možno aj Francisa Bacona, najvýraznejším i najbližším podnetom bol pre Albína Brunovského v začiatkoch tvorby surrealizmus. Samotný však neponúkal dostatočný tvorivý priestor „racionálnemu vizionárovi“, akým Brunovský nepochybne bol, a práve táto

predstava má podobu fantastických, imaginatívnych obrazových kompozícií, ktoré udivujú kontrastom reálnosti detailu a absurdnosti usporiadania celku.

Už prvé grafické listy, ktorými Albín Brunovský na seba upozornil nielen doma, ale i v zahraničí, priná-

Rodné Záhorie s borovicovými lesmi bolo majstrovou trvalou inšpiráciou.

skutočnosť zaktualizovala u autora postupne v jednotlivých obdobiach tvorby prítlačivosť talianskej, holandskej a nizozemskej maľby 15. a 16. storočia, podunajskej školy a manierizmu, ako aj subjektívnych aspektov symbolizmu. Krok, ktorý týmto Albín Brunovský urobil, neznamená len generačný posun, ale svojim vzťahom k surrealizmu aj prekonal jednu z medzier medzi európskymi avantgardami a slovenským umením. Tento krok súčasne priniesol, paralelne s objavujúcimi sa abstraktnými tendenciami, zmenu vo vzťahu medzi predmetom a obrazom. Skutočnosť nie je pre autora východiskom a predmetom znakotvornej štylizácie. Vizualna skutočnosť má v tvorbe len zástupnú funkciu. Služi ako symbol na vytvorenie úplne novej skutočnosti, ktorá nemá s tým, čo zobrazuje z hľadiska významu, nič spoločné. Albín Brunovský nahradil skutočnosť ilúziou, snom o jej novej „inej“ podobe. V jeho koncepcii umenie nie je zobrazením skutočnosti, aj keď tomuto konštatovaniu zdanlivo protirečí vizuálna stránka jeho tvorby, založená na naturalistickom, precízne vypracovanom detaile.

■ MOTIVICKÉ ŽRIEDLO

Pre prácu s detailom je v tvorbe autora mimoriadne dôležitá námetová oblasť. Kým detail má vzťah ku skutočnosti, je vlastne výsledkom analýzy, námet je svojou podstatou nereálny, je výsledkom spojenia fenoménu heterogénnych snových predstáv, fantázie a neuchopiteľných procesov podvedomia a stavov medzi bdením a sne- ním. Výtvarné spracovanie virtuálnych

šajú do umenia tvorivý princíp, ktorý porušuje zaužívané zvyklosti a stereotypy a deformáciou a popieraním javovej skutočnosti smeruje k vytvoreniu vizuálneho systému, ktorý provokuje svojou fantastickou skladbou a naznačením jej ďalšej nejavovej vrstvy. Je v tom zapojená mimoriadne vyvinutá schopnosť rozprávača fascinujúcich príbehov, ktoré sa nikdy nestali, ani nestanú, napriek tomu im však takmer veríme.

Vynikajúcou prípravou i skúškou umelcovho kresliarskeho majstrovstva bolo ilustrovanie kníh, kde si okrem cizelovania kresbových postupov vyskúšal aj klasické grafické techniky, najmä rytinu a litografiu.

■ SKVELÁ KRESBA

Voľná grafická tvorba prezrádza autora už od začiatku vnímaného k línií, ktorý vie virtuózne využiť jej poddajnosť a plasticnosť. S veľkým potešením prekrýva celú plochu listu bizarnými tvarmi a netušenými nápadmi.

Kresba Albína Brunovského má vlastnosti a schopnosti vniesť dynamiku a život na obrazovú plochu a spleťnosťou a krížením svojich čiar vytvárať novotvary a spájať ich do nových a nepredvídaných útvarov. Súčasne sa stáva integrujúcim prvkom obrazu, ktorému dokáže vdýchnuť atmosféru záhadnosti až nepokoja.

Priestorové riešenia Brunovského diel sú v začiatkoch tvorby zjednodušené na prvý plán, oddelený vysokým horizontom, kde sa odohráva hlavná téma. V kontraste s reál-

Grafické listy Albína BRUNOVSKÉHO dýchajú nenapodobiteľnou atmosférou.

nosťou figúr, i keď tvarovo deformovaných, je priestor absolútne neutrálny, väčšinou bez bližšieho určenia. Následne postupným rozpadom tvaru do takmer abstraktných foriem odpadá i toto delenie. Tvary sa vznášajú na neurčitom tmavom pozadí, ktoré evokuje v divákovi nekonečné dialky. Uvedené dva základné princípy riešenia priestorových vzťahov existujú paralelne a predpovedajú budúci systém postavený na veľkolepých priestorových koncepciách.

■ PRÁCA SO SVETLOM

Povedľa skvelej kresby sa základnou prednosťou autora stala práca so svetlom, kde autor využíva svoje schopnosti k maximalizácii možností, ktoré čiernobiela technika umožňuje. Bol to prostriedok, ktorý Brunovskému umožňoval nielen plasticky modelovať tvar a tvary, ale aj násobiť imaginatívne vyžarovanie celku. Iluzivnosť svetelnej hry sa v umelcovej tvorbe vystupňovala až do vytvorenia diel, ktoré znamenali prekročenie hranice k nefigurativnosti.

Analytický proces vytvoril v umelcovej tvorbe oblúk od dominujúcej figúry k jej potlačeniu až rozplynutiu v prírodných živelných a dynamických útvaroch, vznášajúcich sa v priestore preniknutom magickou svetelnou hrou.

■ BÁSNIK A FILOZOF

Tvorba „básnika a filozofa“ – ako sám seba Albín Brunovský koncom šesťdesiatych rokov označil – priateľa mnohých spisovateľov a básnikov, čerpa podnety aj z úzkeho spojenia s literatúrou. Neboli to len početné ilustrátorské cykly, ktoré súbežne vznikali s jeho grafickou tvorbou a v mnohom zohrali podnetnú rolu, ale charakter voľnej grafickej tvorby založený na konfabulácii témy si takpovediac vypožičoval z „literárnych obrazov“. Inšpiroval sa písaným slovom. Grafiky často tvorili výtvarný pendant literárnych diel, aj keď nemali ilustratívny charakter, neboli teda ilustráciami vo vlastnom zmysle slova.

Vzťah Albína Brunovského k literatúre a poézii je ďalšou konštantou, ktorá orientuje počas celého umelckého života autorovu tvorbu a do istej miery provokuje jej charakter a vnútorný rozmer. Význam tejto zložky umelcovej inšpirácie determinoval aj spomínanú prezentáciu v Pálffyho paláci na Zámokoch schodoch v Bratislave.

Umelcovo mimoriadne zaujatie domácou i svetovou literatúrou poskytuje priestor venovať sa sústredenejšie práve knižnej ilustrácii. V knižných ilustráciách zosilňuje romanticko-realistické videnie sveta, najmä v prekrásnych exlibrisoch, ktoré mu priniesli toľko medzinárodných počt. Rozpúta v nich celý diapazón neprekonatelných nápadov a filozoficky hlbavého humoru, ľubozných malicherností a epikurejského erotizmu.

■ GRAFICKÉ EVANJELIUM

Hlavné odvetvia Brunovského výtvarného záujmu – voľnú grafiku a tvorbu ilustrátorských cyklov (s výnimkou ilustrácií rozprávok) – nemožno od seba presne oddeľovať. Symbióza voľnej grafickej tvorby

a ilustrácie vyplýva zo schopnosti výnimočnej umelcovej osobnosti, z návyku paralelne rozmýšľať a pracovať na viacerých dielach súčasne. Tak možno pochopiť tvorivý potenciál a široký záber súbežne spracovávaných tém – ramien jednotného hlbinného toku predstavivosti.

Väčšinu ilustrátorských diel poézie a prózy tvoril Albín Brunovský v podobe grafických listov, ktoré sú aplikované celé alebo vo výreze ako výtvarný sprievod kníh. Týka sa to napríklad leptov z cyklu Biblia (1967) k starozákonným povestiam, ktoré prerozprával Ivan Olbracht, ďalej grafických listov k poézii Jána Stacha, Jozefa Šimonoviča, Miroslava Válka a iných.

Albín Brunovský bol od začiatku jedným z najplodnejších slovenských ilustrátorov klasických i moderných autorov a kníh pre deti. Ilustroval ich vyše sto, z nich najväčšie ocenenie dosiahol knihy rozprávok (H. CH. Andersena, E. T. A. Hoffmanna, L. Feldeka, knihy francúzskych rozprávok Madame d'Alunoy a iné.). Rozprávkovú knihu Zlaté jabĺčka vydali v roku 1982 v Japonsku. Spoločným znakom Brunovského ilustrátorských tvorby pre deti je vysoká umelecká náročnosť spracovania, ktorá sa neobmedzuje na opis rozprávkového deja, ale prekonáva ho novými prekvapivými asociáciami. Pre tieto znaky nejde o typickú ilustráciu pre deti, hoci je plne prístupná i malému čitateľovi. Albín Brunovský stál tiež pri zrode Bienále ilustrácií v Bratislave, ktorého sám bol niekoľkonásobným laureátom.

■ ČARO EXLIBRIS

Od začiatku sedemdesiatych rokov sa v kontexte s literatúrou venoval tvorbe exlibris – jedného z najkomornejších grafických žánrov. Využívajúc jeho privátnu adresnosť spúšťa sa v tvorivom procese odvážne do hlbín ľudskej psychiky. Používa atribúty a symboly charakteristické pre majiteľa knižnice, ale často ostáva v rovine fiktívnej dedikácie, tak aby ostala aj pri tomto grafickom žánri plne zachovaná integrita tvorivej osobnosti umelca.

Albín Brunovský patrí nepochybne medzi popredné a celkom výnimočné osobnosti slovenskej výtvarnej scény 20. storočia. Jeho syntetický náhľad na svet, spojený s virtuóznym majstrovstvom, mimo času stojače podobenstvo o človeku a prírode, o duši človeka, plné tajomných asociácií a nedostupných hlbok, romantická lyrika diela naplnené vôľou po harmónii robí z tvorcu rajských idýl v chaose a vrave sveta jedného z popredných predstaviteľov imaginatívneho realizmu.

Albín Brunovský bol laureátom početných európskych a medzinárodných ocenení, laureátom Ceny Martina Benku (1995) a viacerých počt za Najkrajšiu knihu roka. V roku 1980 ho vymenovali za zaslúžilého a v roku 1985 za národného umelca. Jeho diela sú zastúpené v zbierkových fondoch mnohých galérií po celom svete. Zomrel v Bratislave „doráňaný nevďakom a aroganciou moci“ vo veku šesťdesiatjedného rokov v januári 1997.

V Spišskej Novej Vsi si dôstojne uctili hrdinov Malej vojny Za slobodu sme zaplatili preliatou krvou

Tematickú stranu pripravil Marián GEŠPER

Tradičné podujatie venované obetiam maďarského bombardovania Spišskej Novej Vsi a hrdinom Malej vojny sa oproti minulým rokom posunulo do dôstojnejšej podoby. Vďaka ústretovosti magistrátu mesta Spišská Nová Ves sa jeho prvá časť odvíjala v Spišskom divadle. Súčasne sa jeho hlavným organizátorom stala Matica slovenská, ktorá ho uskutočnila prostredníctvom Mladej Matice, Domu MS v Spišskej Novej Vsi a tiež so zapojením najmä matičných umeleckých kolektívov. Slávnosť sa rozšírila o uctenie si pamiatky legendárneho spišského rodáka Jána Nálepku. Pre neznalých to bolo isté prekvapenie, ale J. Nálepka, vtedy ešte poručík, sa tiež radí k odvážnym obrancom Slovenska v tom čase.

Stefan Butka

Stefan Butka

Ferdinand Švento

František Hanovec

Ján Nálepka

Ján Prháček

Mikuláš Klanica

Gustáv Pažický

Mikuláš Udut

Cyril Daxner

Ján Svetlík

Anton Slodička

Augustín Malár

Ján Hergott

Stefan Devan

Podujatie Hrdinovia Malej vojny z marca 1939 otvoril riaditeľ D MS a predseda OMM SNV Rastislav Zacher, ktorý v zaplnenom hľadisku Spišského divadla privítal primátora mesta Jána Volného, predsedu DV MS Štefana Martinkoviča, honorárneho konzula Ruskej federácie Ladislava Štefka, vzácného hosťa, vedca z Inštitútu slovanských štúdií Ruskej akadémie vied v Moskve Michaila J. Dronova, ako aj zástupcov SZPB, štátnej správy a samosprávy. Podujatie zároveň podporili matičiari z celého východného Slovenska, zástupcovia KR MS Trenčianskeho kraja a matičiari zo Šurian.

S prednáškou Zabudnutí slovenskí hrdinovia Malej vojny a projekciou priblížil podpredseda MS a predseda MM Marián Gešper osudy jednotlivých slovenských hrdinov tohto konfliktu, tiež aj udalosti z roku 1938, ktoré konfliktu predchádzali. Po ňom vystúpil historik z Múzea Spiša Juraj Pavlis s referátom Ján Nálepka – vojak slovenskej armády v bojach Malej vojny, ktorý uviedol prekvapujúce fakty o jeho účasti pri obrane Slovenska, ale aj o neznámych rozmeroch jeho osobnosti ako učiteľa i slovensky orientovaného vlastenca. V ďalšej časti programu vystúpili mladí matičiari s divadelným predstavením Narod si slobodu zaplatil krvou. V prvej časti tejto dramatizácie priblížili rozhodujúce okamihy po napadnutí Slovenska a v druhej časti posmrtný monológ hrdinu Mikuláša Klanicu v podaní člena OMM z Lučenca Petra Švantnera. Inscenáciu doplnil tematickými piesňami mladý talent František Jóska z Košíc.

Potom sa za početnej účasti verejnosti uskutočnil pietny sprievod centrom mesta, kde spišskí a popradskí mladí matičiari niesli portréty slovenských obrancov k pamätníku obeť bombardovania mesta. Po štátnej hymne v podaní speváckeho zboru Cantus Villa Nova, ktorý vedie Igor Grega, zazneli príhovory primátora mesta Spišskej Novej Vsi a predsedu Mladej Matice. Oproti minulým rokom treba vyzdvihnúť početnejšiu čestnú stráž v historických slovenských uniformách členov KVH z Trnavy a Mladej Matice. Nasledoval presun k pamätníku generála Jána Nálepku, kde vystúpil s prejavom Š. Martinkovič, ktorý vyzdvihol odkaz a príklad tohto nekompromisného slovenského vlastenca. V závere spomienkovej slávnosti sa zhromaždeniu občanov a matičiarov prihovril oblasťný tajomník SZPB Ján Dzurej. Prítomní si tiež mohli prezrieť stálu expozíciu o J. Nálepke v Múzeu Spiša v Smižanoch.

Tohtoročná slávnosť dôsledne predstavila osudy účastníkov Malej vojny, čím splnila najdôležitejší cieľ – zachovať pamiatku hrdinov, ktorí padli za našu slovenskú vlasť!

■ NEZAPADLI DO PRIEPASTI ČASU

Od ozbrojeného konfliktu medzi Slovenskou republikou a horthyovským Maďarským kráľovstvom uplynulo sedemdesiatšesť rokov. Pomyšelná priepasť času definitívne pohltila aj posledných slovenských obrancov z roku 1938 a marca – mája 1939. Čas nemilosrdne oddelil mŕtvych od súčasnej generácie, ktorej zostali iba torzá svedectiev a dokumenty, ktorým „sa podarilo prežiť“ zmeny štátnych režimov.

Dnes už môžeme hovoriť nielen o histórii Malej vojny, ale aj o tom, ako sa písali dejiny tohto ozbrojeného konfliktu. Je to príbeh o spontánnom hrdinstve mladých ľudí, ktorí často nedostatočne vyzbrojení nasadali na korby áut mieriacich na východné hranice, o odvážnych letcoch, ale aj o úmyselnom vymazávaní pamäti národa, vytrhávaní portrétov z učebníc, politickom šikanovaní a až veľmi oneskorenej pocte posledným žijúcim obrancom.

■ PO CENTIMETRI

Pre mladých matičiarov je to symbolická „archeológia“. Od roku 2006 sme doslova centimeter po centimetri postupovali, vyhladávali a osvetľovali životné osudy vojakov Malej vojny. Verejnosť

■ KRVAVÉ ZRÁŽKY

V dejinách Malej vojny popri frontálnom maďarskom útoku v marci 1939 a barbarskom bombardovaní Spišskej Novej Vsi sa odohrali ďalšie desiatky krvavých incidentov. Vyberáme iba niektoré. Pri Rimavskej Seči maďarské pohraničné vojská zaútočili na most pri Štúrove. Boje prepukli aj v okolí Ladomírovej pri Snine, nasledovali ďalšie krvavé prepady obcí v okolí Košíc a Michaloviec. Tristo príslušníkov maďarského regulárneho vojska dokonca 19. decembra 1938 obsadilo Slanec a ďalšie dediny pri Trebišove. Pohraničné boje pokračovali aj v nasledujúcich týždňoch. Už vtedy možno hovoriť o hrdinoch Malej vojny, ktorí odrážali útoky a zajali desiatky fanatikov.

Po nemecko-talianskom diktáte z 2. novembra 1938, označenom ako Viedenská arbitráž, došlo k odtrhnutiu južného Slovenska na prospech Maďarska. To však nemal byť koniec. Štrnásteho marca 1939 bola vyhlásená Slovenská republika. Krátko po tom bolo zriadené nové maďarské veliteľstvo tzv. Karpatskej skupiny. Už 15. marca 1939 Maďarsko bez vyhlásenia vojny napadlo Podkarpatskú

však aj napriek vynaloženému úsiliu ani dnes nepozná mnohé dejinné súvislosti. Napríklad aj to, že Malá vojna bola tzv. malou iba názvom. V skutočnosti prvé výstrely konfliktu padli 5. októbra 1938 a posledné až 22. mája 1939. Maďarské polovojenské jednotky vyzbrojené budapeštianskou vládou, známe ako Rongyos gárda alebo Szabadcsapatok, od októbra 1938 permanentne napádali slovenské a podkarpatské pohraničie. Do zelených poľovnických blúz a klobúkov oblečení fanatici z týchto ozbrojených zoskupení útočili v počte až päťsto príslušníkov na stanice finančnej stráže armády a na úrady, terorizujú obyvateľstvo a vraždili miestnych národovcov. Nesmieme zabúdať, že 6. októbra 1939 Slovensko vyhlásilo autonómiu v Česko-slovenskej republike s vlastnou vládou a ďalšími orgánmi.

Rus a po koordinácii s poľskou vládou prešlo 23. marca k masívnemu frontálnemu útoku na Slovensko. V zmysle rozkazov VIII. maďarský armádny zbor o 5.30 h prekročil v troch smeroch naše východné hranice. Zo severu na Veľké Berezné – Ulič – Starinu. V strede na Malé Berezné – Ublu – Stakčín. Z juhu viedol najsilnejší útok s tankami, delostrelectvom a jazdou na Užhorod – Tibavu – Sobrance.

■ PROTI AGRESII

Ferdinand Čatloš poveril velením obrany jedného z najlepších dôstojníkov pplk. Augustína Malára, ktorý okamžite sformoval Stakčinskú, Zemplínsku a Prešovskú bojovú skupinu. Prvé obranné boje viedli aj slovenskí letci zo základne v Spišskej Novej Vsi. Práve oni odvážne bombardovali

napredujúci maďarský zbor a spôsobili mu citeľné straty. To vyprovokovalo odvety letecký útok na Spišskú Novú Ves 24. marca 1939. Do bojov na zemi sa zapojili vojaci, delostrelci aj príslušníci obrnených jednotiek – ozajstní slovenskí hrdinovia bojov o Pavlovce nad Uhom, Nižnú Rybnicu a ďalšie zemplínske obce. Tvrdošíjný odpor Slovenskej armády, ktorá sa po odchode českých

dôstojníkov sformovala za niekoľkých hodín, napokon zastavil maďarskú agresiu! Posledné incidenty sa však odohrali pri obci Kvetoslavov až 22. mája 1939.

Na fronte bojovali vlastenci s odlišnými politickými názormi, no spájalo ich odhodlanie brániť rodné Slovensko pred agresorom, a to je trvalý odkaz pre súčasnosť.

Osudy vojakov a letcov Malej vojny

Štefan Butka (1914 – 1939)

V marcových dňoch 1939 ako dobrovoľník bránil rodné Pavlovce nad Uhom. Odmietol ustúpiť napriek presile a zostával v bunkri ľahkého opevnenia na druhej strane rieky brániaceho most. Osamotený hrdina zdržiaval strelbou z guľometu útočiace rojnice maďarských jednotiek. Bunker opustil, až keď mu došla všetka munícia. Maďarskí vojaci, rozprúrení predchádzajúcim odporom, ho potom zastrelili so slovami: „Tam je tá slovenská sviňa!“ Pochovaný je v rodnej obci.

Mikuláš Klanica (1919 – 24. 3. 1939)

Dobrovoľník a člen HG. Zúčastnil sa na bojoch o most pri Pavlovciach nad Uhom, kde prejavil výnimočnú odvahu a spôsobil útočníkom značné škody. Účastník protiútokov piatich obrnených vozidiel v boji o Nižnú Rybnicu 24. marca 1939. Jeho vozidlo dostalo zásah od zamaskovaného protitankového kanóna. Explózia mu ťažko poranila ľavú nohu pri kolene, krvácal a nemohol už chodiť. Podarilo sa mu ešte vyplaziť a odmontovať guľomet. Pokračoval v strelbe na postupujúcu maďarskú pechotu, kým nepadol v sústredenej palbe protivníka. Pochoval ho s poctami v rodných Sliepkovciach.

Augustín Malár (18. 7. 1894 – 28. 2. 1945)

Už počas prvej svetovej vojny vstúpil do česko-slovenských légii. Spolu s Ferdinandom Čatlošom boli pri vzniku SR v roku 1939 jedinými podplukovníkmi slovenskej národnosti. Energiicky sa ujal obrany východného Slovenska v marci 1939. V roku 1941 velil slovenskej divízii na východnom fronte, ale mal kontakty s protinacistickým odbojom. Tento statočného slovenského generála nemeckí fašisti za neznámych okolností popravili na konci vojny.

Cyril Daxner (20. 7. 1904 – 7. 6. 1945)

Ako poručík delostrelectva sa dobrovoľne hlásil u A. Malára. Zorganizoval obrnené vozidlá z Prešova a podnikol protiútok na hlavnom smere maďarského postupu. Nositeľ medaily Za hrdinstvo. Počas druhej svetovej vojny bol odvečený ako člen odboja do koncentračného tábora Mauthausen-Gusen. Na následky nemeckého mučenia zomrel štyri týždne po skončení vojny.

Cyril Martiš

Vynikajúci pilot, ktorý spôsobil maďarským kolónam veľké materiálne škody. Otváral 23. marca 1939 prvý úspešný bojový nálet stíhačiek Avia B-534 na železničnú stanicu vo Veľkom Bereznom, kde rozprášili delostreleckú jednotku. V ten istý deň štartoval aj na druhý úspešný nálet, ale tentoraz na Ulič. Na druhý deň znovu útočil s B-534 na maďarské kolóny. Po leteckom súboji s maďarským stíhačom Fiat CR 32 musel však núdzovo pristáť.

Ján Nálepka (1912 – 1943)

Na obrane Slovenska sa aktívne zúčastnil aj tento rodák zo Smižian, vlastenc a učiteľ – vtedy ešte v hodnosti poručíka. V marci 1939 odvážne velil guľometnej rote, ktorá zahnila útočiace maďarské jednotky. Neskoršie je známy z pôsobenia v protifašistickom odboji v Bielorusku. Padol v bojoch o mesto Ovruc na Ukrajine 16. novembra 1943.

Ján Svetlík (1913 – 1939)

Poručík letectva a účastník druhého úspešného náletu B-534 v Uliči na jednotky maďarskej 1. jazdeckej brigády, kde ničil techniku nepriateľa 23. marca 1939. Pri útoku ho zasiahla dávka z guľomet-

ného hniezda a s lietadlom sa zrútil. Prvá obeť leteckých bojov.

Štefan Devan (1914 – 1939)

Ako bojový letec spôsobil spolu s Martišom značné škody postupujúcim horthyovským jednotkám. Aj on bol účastník prvého úspešného bojového náletu stíhačiek B-534 na železničnú stanicu vo Veľkom Bereznom, kde rozprášili delostreleckú jednotku práve vykladanú z vagónov. Pri druhom nálete ho nad Uličom zasiahla protiletadlová palba. Núdzovo pristál pri stakčinskej stanici, ale umrel na vykrvácanie. Druhá obeť leteckých bojov.

Ján Prháček (1915 – 1939)

Účastník prvého úspešného bojového náletu stíhačiek B-534 na železničnú stanicu vo Veľkom Bereznom, kde spôsobil spolu s Devanom a Martišom maďarským jednotkám značné straty. V ten istý deň štartoval na druhý nálet pri obci Ulič. Na druhý deň zomiera v leteckom súboji s maďarským stíhačom, keď sa pokúšal s poškodeným lietadlom pristáť. Nestihol už odhodiť bomby a lietadlo explodovalo.

Ján Hergott

Spolu s J. Svetlíkom a M. Danihelom účastník druhého úspešného náletu B-534 v Uliči na 1. jazdeckú brigádu, kde ničila techniku nepriateľa. Spolu s Danihelom pomstia smrť J. Svetlíka opakovanými útokmi na maďarské postavenia, ktoré ich druha zasiahli. Na druhý deň bombarduje úsek pri Nižnej Rybnici. Potom v ten istý deň 24. marca zbombarduje kolónu pri obci Pavlovce nad Uhom. Presla maďarských stíhačiek mu poškodí lietadlo, ale podarí sa mu núdzovo pristáť. Neskorší účastník SNP.

Anton Slodička (1915 – 1939)

Ako poručík letectva s J. Ondrišom 23. marca 1939 uskutočnili posledný nálet na maďarské postavenia v Nižnej Rybnici, kde zbombardovali ľahké maďarské tanky a potom sa úspešne vrátili na základňu. Zomrel 31. marca – posledná letecká obeť Malej vojny – pri pristávaní narazil do odstaveného lietadla na spišskom letisku.

Mikuláš Udut (1911 – 1939)

Poručík delostrelectva a letec pozorovateľ. Zúčastnil sa na bombardovaní Užhorodu lietadlom Letov Š-328. O pár dní bol zabitý pri maďarskom bombardovaní Spišskej Novej Vsi.

Gustáv Pažický (1917 – 1939)

Spolu s kolegom Šventom 24. marca leteli s bojovou úlohou a cieľom na Pavlovce nad Uhom. Maďarská stíhačka Fiat C-32 pomalší bombardér ťažko poškodila. Gustáv Pažický vyskočil z lietadla v blízkosti Pavloviec. Maďarské pozemné jednotky ho zastrelili vo vzduchu na padáku. Až v roku 1998 jeho telesné pozostatky previezli do rodného Považského Chlmca.

Ferdinand Švento (1913 – 1939)

Spolu s Pažickým útočili v bombardéri Letov Š-328 na Pavlovce nad Uhom. Po zostrení maďarským stíhačom Fiat C-32 vyskočil s padákom, zastrelili ho ešte vo vzduchu. Maďari ho pochovali s vojenskými poctami 25. marca 1939.

František Hanovec (1916 – 2001)

Druhý deň Malej vojny bombardoval maďarské postavenia pri Pavlovciach nad Uhom, kde ho zo zálohy napadla presila maďarských stíhačiek. Podarilo sa mu jednu zostreliť, čím umožnil záchranu dvoch pomalších slovenských bombardérov Š-328.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

V Košiciach
je to tak

V druhom najväčšom slovenskom meste sa slovenským pamätníkom nedari. Po odstránení bronzového Štefánika nemá tu žiaden Slovák žiadnu sochu. Zato maďarských sóch je niekoľko. Pokiaľ ide o slovenské pamätne tabule, tých je tu popri viacerých maďarských zopár. Prichádza však zatiaľ nepotvrdená informácia, že Košice rozhodli o odstránení pamätnej tabule Samuelovi Timonovi, ktorú sme inštalovali na košickej Hlavnej ulici vedno s primátorom Rašim a Drahošom Machalom!

O nič lepšie to nie je ani s bustami. Svoju bustu tu mal do roku 2004 Ján Straka, národovec a matičiar. Smelý muž, ktorý bojoval za slovenčinu, za slovenský spev v kostoloch i za slovenské púte. (Mimochodom, púte mali nedoceňovaný význam pri formovaní národného života, stretávali sa na nich desaťtisíce veriacich, znel slovenský spev a slovenské kázne často z úst vedúcich národných pracovníkov, keď sa začiatkom júla 1901 na púti v Levoči prihovril osemdesiatitisíc Slovákom Andrej Hlinka, objavila sa požiadavka levočských púť zakázať!). Ján Straka v časoch, keď košický biskup Bubič vyzval kňazov, aby sa zapojili do šírenia myšlienky jednotného maďarského národa, lebo „kňaz, ktorý Slovákov maďaruje, väčšiu zásluhu má pred Bohom nežli ten, ktorý učí vieru“, zozbierať za slovenčinu päťtisíc podpisov a osobne protestoval u biskupa. Ten ho vlastnoručne zbil, podal na neho žalobu a označil ho za „zlomyseľného slovenského extrémistu“!

Straka sa v roku 1918 stal členom zastupiteľských orgánov a funkcionárom slovenských národných spolok v oslobodených Košiciach. Keď v roku 1919 okupovala časť Slovenska maďarská Červená armáda, Strakovi vyrabovali dom a jeho uväznili. Po ústupe Maďarov dostal sa ako väzeň až do Hatvanu. Šrobárova vláda prepustila potom z lavy sociálneho demokrata Gejzu Borovského výmenou za Straku. Po smrti 9. januára 1934 odhalili na jeho košickom dome pamätnú tabuľu a na verejnom cintoríne mu postavili hrobku. No nebol mu súdený pokoj, lebo po roku 1938, keď Košice nanovo okupovali Maďari, tabuľu rozbili. A po roku 1948 internacionálna mestská správa zničila aj jeho hrobku.

A busta, ktorú mu v roku 1993 odhalili košickí matičiari na Národnej triede, v roku 2004 – zmizla. V Košiciach sa skrátka slovenským pamätníkom nedari.

Rómska pieseň 2016 mala v Košiciach obrovský úspech Prestávka dala festivalu nový impulz

Jozef MYSLAVSKÝ – Foto: autor

Po piatich rokoch znovu ožil šiestym ročníkom krajský matičný festival Rómska pieseň 2016. Príčiny dlhej prestávky boli jednoduché. Po odchode zakladateľa prehliadky z profesionálnych štruktúr Matice slovenskej nemal kto festival organizovať.

Do vynoveného Komunitného centra v Luníku 9 v Košiciach prišlo uprostred apríla osemdesiat spevákych rómskych nádeží z Košického a Prešovského kraja. Boli tu speváčky a speváci od Humenného, Vranova

lava Paed. Gejza Adam, ktorý bol v tento deň na rokovaníach v Bruseli.

V kategórii dievčat sa najvyššie umiestnili Miroslava Červeňáková zo ZŠ Kukučínova vo Vranove nad Topľou a Eugenka Hudáková zo ZŠ Jasov.

a Frederikovi Hankovi zo Súkromnej ZŠ, Galaktická 9, Košice. Na druhom mieste sa umiestnil Július Mikláš zo ZŠ L. Podjavorinskej 1, Košice, a na tretej priečke Sebastián Lacko zo ZŠ Spišský Štiavnik. Za výborné výkony bolo ocenených takmer štyridsať speváckych talentov.

Ceny pre víťazov venovali primátor mesta Košice Richard Raši, predseda MS Marián Tkáč, exminister školstva a poslanec NR SR Dušan Čaplovič, generálny riaditeľ Lynx, s. r. o., Košice Ing. Robert Kollár, riaditeľka ZŠ Ľudmily Podjavorinskej Dr. Viera Šotterová a zakladateľ festivalu Ing. František Mrva. Poďakovanie patrí aj starostovi Mestskej časti Luník 9 Marcelovi Šaňovi za bohaté občerstvenie pre všetkých zúčastnených. Veľkú vďaka si zaslúži aj pedagogický kolektív ZŠ L. Podja-

Na festival Rómska pieseň zavítal aj arcibiskup Mons. Bernard BOBER.

nad Topľou, Košic, cez Jasov, Spišský Štvrtok až po Základnú školu Komenského vo Svite. Na úvod zaspievali slávne Matičiarky pod vedením Milky Nôtovej a vystúpil Orchester ľudových nástrojov Súkromného hudobného dramatického konzervatória z Požiarnickej 1 v Košiciach, ktorý pred kamerami TV Markiza a RTVS – Štúdio Košice privádzali profesionálnymi výkonomi preplnené auditorium do vytrženia.

Vzácnymi hosťami na festivale boli arcibiskup Košickej arcidiecézy Mons. Bernard Bober so svojim tajomníkom a predseda Matice slovenskej Ing. Marián Tkáč, PhD. Na pranie zakladateľa festivalu im orchester zahral známu slovenskú pieseň Načo pôjdem domov, ktorú so speváčkami a s orchestrom spoločne spievali všetci účastníci tejto rómskej parády aj so svojimi učiteľmi. Škoda len, že sa na festivale nemohol zúčastniť zakladateľ tohto súkromného konzervatória a podpredseda MO MS Košice-Mys-

Druhé miesto získali Kristína Pechová zo ZŠ Špišský Štvrtok a Erika Šarišská zo ZŠ Abramovce. Tretiu priečku obsadili Andrea Ferčáková zo ZŠ L.

Ocenení účastníci prehliadky z obidvoch krajov východného Slovenska.

Podjavorinskej v Košiciach a Dajana Horváthová zo ZŠ v Chminianskych Jakubovoch.

V kategórii chlapcov patrilo prvenstvo Marekovi Kimovi zo Spojenej školy internátnej na Komenského ulici v Humennom

vorinskej, ktorý výborne zvládol logistiku tejto náročnej masovej akcie, a tak všetci zúčastnení odchádzali z Košíc veľmi spokojní s tým, že už sa tešia na festivalové vystúpenia v roku 2017.

Učitelia dejepisu za dejiny nemôžu

Parlamentné voľby priniesli nečakaný výsledok. Média takmer okamžite začali hľadať „vinníka“ veľkých prevapení. Ako pedagóg a učiteľ dejepisu som tiež sledoval diskusie, čítal publikované názory. Zarazil ma častý záver v nich: Za všetko opäť môžu učitelia dejepisu, ktorí údajne nedostatočne prezentujú niektoré obdobia slovenských dejín, a preto sa potom rozhodujú voliči na základe poloprávd a propagácie, pričom volia spoločensky nevhodné politické strany...

Nemôžem hovoriť za každého učiteľa dejepisu, no nedokázal som to dodnes „stráviť“. Z pohľadu mladého matičiara, ale aj mladého človeka, ktorého jeho povolanie v školstve baví a vníma ho ako poslanie, je toto zovšeobecňovanie až príliš nespravodlivé a takto zdvihnutý varovný prst nemieri celkom tam, kam by mal. Nemožno sa pri hodnotení podielu základných škôl na vedomostných medzerách vyhovárať na mladé generácie a rovnako nemožno zvalovať vinu na nedostatočnú prípravu budúcich učiteľov na univerzitách alebo vysokých školách. Chybu treba hľadať tam, kde sa to všetko začalo, teda v zlom systéme nášho školstva. V prvom rade by nemalo podliehať neustále sa meniacim vládnym zoskupeniam, ktoré sú práve aktuálne pri moci. To spôsobuje totálnu dezorientáciu, z ktorej však nemôžeme viniť pedagógov, ale tvorcov učebných rámcov a tém, ktorých rozhod-

nutia sú často rozlične motivované a tendenčné, neraz nekorešponujú s realitou alebo praktickými potrebami. Každý spoločenský odbor vychádza z praxe, tak prečo nie aj školstvo?

Dejepis a občianska výchova spájajú v sebe najviac predmetov a interdisciplinárne vzťahy tvoria základ na dobré a dostatočné vysvetlenie udalostí minulosti, z ktorých sa môžeme poučiť aj dnes. Postupné vytlačovanie faktografickej zložky a zmenšovanie obsahu dôležitých (najmä konkrétnych a presných) informácií spôsobuje v učebniciach veľký problém s vystihnúťm toho najpodstatnejšieho. Je to porovnateľné s tým, keď učiteľ geografie hovorí na vyučovacej hodine trebárs o Austrálii a jej prírodných podmienkach, ale nepoužíva pritom mapu. Má význam také vyučovanie? Dokáže si to prijímateľ informácií osvojiť alebo predstaviť? Rovnako pôsobí dejepis bez dátumov.

Podmienky nás učiteľov dejepisu nútia hľadať čas na dostatočnú prezentáciu podstatných informácií, pretože mnohé učivá, ktoré by mali slúžiť len na dotváranie obrazu doby, často tvoria základ učebných celkov. Navyše neustále riešený problém o vysokej náročnosti obsahu učiva ešte viac zväzuje učiteľom ruky. Je potom veľmi jednoduché hodiť zodpovednosť na nedostatočné vedomosti na tých, ktorí s tým prakticky nemôžu nič urobiť, ak sa chcú striktné držať podmienok stanovených nadriadenými orgánmi. Pri sledovaní „moderných trendov“ sa príliš často zabúda na podstatný podnet, a to, či je daný didaktický prístup vhodný pre naše edukačné prostredie, pretože nie všetko moderné je dobré a strategické zasa výhodné.

Martin VASZARAB

ČITATEĽSKÁ SŤAŽ

Vážení čitatelia, veľmi nás teší váš záujem o naše noviny a o ich jednotlivé rubriky, čo sa prejavuje aj na raste nákladu SNN. V čísle 8 sme sa pýtali, aké výročie si tento rok pripomínate v súvislosti s legendárnym matičným

správcom J. C. Hronským. Správna odpoveď mala znieť – 120. výročie narodenia. Spomedi tých, čo sa do riešenia kvízu zapojili, sme vyžrebovali: Jolanu Moravcovú z Turčianskych Teplic, Jána Vereša z Bratislavy a Eduarda Bečáka z Košíc. Výhercom blahoželáme. V tomto čísle prinášame rozsiahlejší člán-

ok o Malej vojne. Zaujímá nás, kedy maďarské leteckvo bombardovalo Spišskú Novú Ves?

Svoje odpovede posielajte na adresu redakcie uvedenú v tiráži novin našej administrátorky L. Rišiaňovej s označením Čitateľská súťaž do 13. mája t.r.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

30. apríla

– v roku 1826 sa konala v Budapešti prvá schôdzka slovenských národovcov, ktorá znamenala prekonanie konfesijných sporov, katolíkov zastupovali Ján Herkeľ, Martin Hamuljak a Ján Koiš, evanjelikov básnik Ján Kollár, ktorý schôdzku na svoju faru aj zvolal; 190. výročie

1. mája

– v roku 1941 pri Matici slovenskej vznikla Slovenská národná knižnica ako ústredná knižnica a archív rukopisov a vzácnej pozostalosti významných tvorcov našej literatúry; 75. výročie

2. mája

– pred sto deväťdesiatimi rokmi zomrel v Trenčianskych Stankovciach kartograf Ján Lipský, autor prvej Generálnej mapy Uhorska (1766 – 1826)

– prevažne slovenskí robotníci dokončili pred sto dvadsiatimi rokmi prvé metro na európskom kontinente – v Budapešti (1896)

3. mája

– osemdesiatin sa dožíva prozaik a dramatik Štefan Olha, člen Spolku slovenských spisovateľov, v rokoch normalizácie umlčaný

4. mája

– stoštyridsaťpäť rokov, čo otvorili železničnú trať z Lučenca cez Filakovo a Šalgotárján do Budapešti (1871), merala 163 kilometrov a cesta trvala tri a pol hodiny

– pred sto dvadsiatimi piatimi rokmi spáchal v Paríži samovraždu najkrutejší nepriateľ Slovákov na konci 19. storočia zvolenský podžupan Béla Grünwald (1839 – 1891)

– spišský biskup Alexander Párty odvolal pred sto desiatimi rokmi ružomberského kňaza Andreja Hlinku (1906) z jeho miesta a svoje rozhodnutie do Vatikánu zdôvodnil buričstvom a organizovaním krviprelievania

5. mája

– sto rokov od smrti národovca a katolíckeho kňaza pôsobiaceho medzi slovenskými vystaňovalcami v Amerike Matúša Jankolu (1872 – 1916); krajským organizáciám poručil stotridsaťtisíc dolárov (získal ich dlhoročnou publikačnou činnosťou a dočovaním Slovákov a Rusínov v amerických školách), čo bol v tých časoch veľmi slušný majetok

6. mája

– šesťstosedemdesiat rokov uplynulo, čo uhorský kráľ Ľudovít I. dal košickému richtárovi právo stíhať a ak bude treba aj popraviť zločejov, vrahov a podpaľáčov nielen na území mesta, ale v celom Above (1346); dôvodom bol enormný nárast zločinnosti na území dnešného juhovýchodného Slovenska

– pred dvesto dvadsiatimi piatimi rokmi sa v Bratislave narodil zoológ a botanik svetového mena Jozef Sadler (1791 – 1849)

– stotridsaťpäť rokov uplynulo, čo vyhorel Martin (1881); do tla zhoreli dve tretiny všetkých domov, katolícky kostol, fara, škola, synagoga i stoličný dom

– štyridsať rokov od smrti spisovateľky pred deti Adely Čajakovej-Petrovičovej (1901 – 1976); jej tvorba mala ťažisko na sklonku predvojnovnej česko-slovenskej republiky a v rokoch prvej Slovenskej republiky, najmä však v rokoch jej pobytu medzi krajanmi na Dolnej zemi

(jč)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.